

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**IDEÁL PRVOREPUBLIKOVÉHO MUŽE NA ZÁKLADĚ
DOBOVÉHO TISKU**

Vedoucí práce: *doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková, Ph.D.*

Vypracovala: *Lucie Macková*

Olomouc, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci.

.....

Lucie Macková

Anotace

Cílem bakalářské práce je poukázat na základní hodnoty a charakteristické znaky mužů z období první republiky. Tedy vyzdvihnout rysy společenského kodexu. To jsou jak základy správného chování, tak prvky v oblékání. Pokládám si otázku, co bylo prvorepublikovým cílem v mužském světě. Částečně jsou zde zmiňovány i ženy, neboť s tématem úzce souvisí. Čerpala jsem z dobového Společenského katechismu, který sloužil jako primární dobová příručka a z časopisu Gentleman, což bylo periodikum věnující se výhradně mužům a ukazovalo čtenářům postupně trendy v oblékání i v chování.

Klíčová slova

muži, mravní kodex, katechismus, společenské chování, gentleman, první republika, móda, odívání, životní styl, časopisy

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to point out the basic values and characteristics of men from the era of the First Republic. To highlight the elements of the social code. To point out the basic features of the correct behavior and the elements of the fashion. I wonder, what was the First Republican goal of the male world? Partly, women are also discussed, because this topic is closely related to woman history. I drew on Social Catechism, which served as a primary guide, and from the Gentleman magazine, a periodical orientated exclusively to men. Gradually to the reader it was showing the trends in dressing and behavior.

Keywords

men, moral codex, catechism, social behavior, gentleman, The First Republic, fashion, clothing, lifestyle, journals

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce doc. Mgr. Radmile Švaříčkové Slabákové, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a rady při zpracování této práce.

ÚVOD	7
1. ŽIVOT PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE	9
1.1 Postavení mužů za první republiky	9
1.1.1 Změny v rodině	9
1.1.2 Faktor feminismu	10
1.1.3 Dobové názory	12
1.2 Móda jako projev nového života	14
1.2.1 Demokratizace módy	14
1.2.2 Tzv. móda jednoho sta let	16
1.3 Inspirace	17
1.3.1 Zahraniční inspirace	17
1.3.2 Společenské katechismy	19
1.3.3 Revue Gentleman jako zdroj pánské inspirace	21
2. IDEÁL MUŽE NA ZÁKLADĚ JEHO CHOVÁNÍ.....	24
2.1 Zásady každodenního života.....	24
2.1.1 Pozdrav a správné chování na ulici.....	25
2.1.2 Pravidla konverzace	28
2.1.3 Zívání, kýčání, žvýkání.....	29
2.1.4 Kouření	29
2.1.5 Situace v dopravní prostředcích.....	31
2.1.6 Chování v cizině	35
2.1.7 Zábava	35
2.1.8 Restaurace, kavárny	37
2.1.9 Chování k ženě	38
2.2 Co znamená být gentleman?	40

2.2.1 Kdo může být gentlemanem?	40
2.2.2 Pověst	41
2.2.3 Prvorepublikový vzor	42
3. SPRÁVNÝ VZHLED	43
3.1 Znaky módního muže	43
3.2 Elegance	44
3.3 Jednotlivé prvky mužského oděvu.....	44
3.3.1 Slavnostní oděv.....	44
3.3.2 Pláště	46
3.3.3 Sportovní oděv.....	46
3.3.4 Všední úbor a úprava vzhledu.....	47
3.3.5 Cestovní oblečení	48
3.4 Doplnky	49
3.4.1 Hodinky a obsah mužových kapes.....	49
3.4.2 Klobouk, obuv a další doplňky	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	56
Seznam pramenů	56
Seznam literatury.....	56
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH.....	59
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Období první republiky tvoří velmi důležitou část naší historie. Jedná se o období velkých změn nejen u nás, ale i v celé Evropě. Končí první světová válka, vznikají nové nástupnické státy po rozpadu monarchistických říší a Evropa získává novou tvář, a to nejen z hlediska politického ale i sociálního.

Tato práce je zaměřena na muže. Základní otázky při zpracování této problematiky znějí: *Jak měl správně vychovaný prvorepublikový muž vystupovat a vypadat? Jaké mělo být jeho chování? Kde všude mohl čerpat inspiraci pro své chování?* Studie je rozdělena do třech kapitol. V první se budu věnovat postavení mužů během první republiky, nastíním, co všechno mohlo na muže působit, kde hledali inspiraci pro svůj vzhled a chování a nebude chybět ani zmínka o vývoji a změně v odívání. Součástí první kapitoly jsou i dobové názory, které pomohou přiblížit mužskou situaci ve společnosti z hlediska tehdejších autorů. Ve druhé kapitole se zaměřím na dobové chování a pokusím se zjistit, co bylo cílem společenské výchovy během první republiky. Poslední kapitola se věnuje vzhledu a správné prezentaci muže.

Zaměřila jsem se na základní denní situace, které byly dobovou literaturou často zdůrazňovány jako například pozdrav, chůze, konverzace, kouření, chování k ženám atp. Dále jsem se zabývala i problémem cestování neboť dle dobových pramenů bylo důležité, aby si společnost osvojila základy chování, v cizině. To samé platí i o oblékání. Publikací, které se věnují módě, je poměrně velké množství, a proto si myslím, že plný rozbor odívání nenáleží do této práce. Prezentuji zde jen základní pravidla týkající se správného oblékání.

Vycházím ze dvou pramenů. Prvním je *Společenský katechismus*¹ od Jiřího Gutha-Jarkovského, který je spojován se slušným chováním a pravidly etikety u nás. Na základě jeho textů jsem se snažila o vyobrazení mužského chování. Guth-Jarkovský je autorem i mnoha dalších děl pojednávajících o mravouce a výchově mládeže.² Druhým základním pramenem je revue *Gentleman*, časopis, který byl určen pro muže každého věku. Zde jsem měla možnost zjistit, jaké byly nejnovější módní trendy a rubriky orientující se na zahraničí mi pomohly s pohledem na mužovu inspiraci v módě a v chování ve 20. a 30. letech. Zároveň revue podává i výklad správného chování a způsobu života mužů. Podařilo se mi sice pracovat jen se třemi kompletními ročníky časopisu, neboť u ostatních je omezený přístup anebo je knihovny již neposkytují, ale i tak si myslím, že mi nabídly pevnou materiální základnu.

Chtěla bych podotknout, že se v práci zaobírám částečně i ženami, neboť jsem zastáncem názoru, že dějiny mužů a žen spolu úzce souvisí a nelze je od sebe úplně oddělit. Zde bych si dovolila citovat Richarda van Dülmena, který dle mého názoru vystihl důležitost a prolínavost mužského a ženského vývoje: „*Dějiny rodu také ukazují, že nemůžeme psát dějiny bez vztahu k dějinám mužů. Život obou pohlaví byl těsně propojen a žádné z nich tedy nelze považovat jen za „pachatele“ nebo naopak pouze za „oběť“ toho druhého. [...] Zatímco člověk v dějinách byl dlouho ztotožňován s mužem – na což upozornily ženské dějiny – dnes se historie snaží pospat muže jako takového. Odhalit muže v dějinách jako muže znamená rekonstruovat „mužský“ svět a odkrýt různé obrazy mužnosti.*“³

¹ GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav: *Společenský katechismus. Na veřejnosti. Rodinné události*. Praha 1922. GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav: *Společenský katechismus, rady a pokyn. Ve společnosti*. Praha 1914. (redakčně upraveno). In: <http://www.rodon.cz/admin/files/ModuleKniha/1146-Spolecensky-katechismus.pdf>

² GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav: *Pravidla slušnosti pro mládež*. Praha 1999.

³ DÜLMEN, Richard van: *Historická antropologie: vývoj, problémy, úkoly*. Praha 2002. s. 76-77.

1. ŽIVOT PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Na konci první světové války došlo ke vzniku Československého státu. Ačkoliv dochází ke spojení dvou hospodářsky rozdílných území, Československo je mezi nástupnickými státy velmi vyspělou zemí průmyslově-agrárního typu. České země se opírají o průmysl a zemědělství. Oproti tomu Slovensko (i Podkarpatská Rus) je značně zaostalým státem agrárního modelu.

1.1 Postavení mužů za první republiky

Staré elity ztrácí definitivně moc. Největší moc mají v rukou politické strany a důležité pozice ve státní správě, diplomacii a armádě obsazují osobnosti s akademickým vzděláním či osoby z kulturní či mediální sféry. Například nejvýznamnější finančník Jaroslav Preiss se angažoval v ekonomické rubrice Národních listů, generálním inspektorem armády byl básník J. S. Machar a prezident Masaryk byl původně profesorem filozofie. Za zmínku stojí ještě nejvýznamnější podnikatel Tomáš Baťa, který se vyučil ševcem.⁴

1.1.1 Změny v rodině

Ke změnám dochází i v rodinách. Československo prochází v této době tzv. *demografickou revolucí*⁵, která podle vědců začíná již před první světovou válkou a vrcholí ve 20. letech.⁶ O počtu potomků rozhoduje sama rodina, zlepšuje se zdravotní stav obyvatel a celkově se snižuje úmrtnost. „Už k roku 1930 se prosazuje v Českých zemích vědomá

⁴ UCHALOVÁ, Eva a kol.: *Pražské módní salóny*. Praha 2011. s. 16.

⁵ Demografická revoluce je historický proces změn demografických vlastností společnosti. Nejzřetelnější bývá v oblasti porodnosti a úmrtnosti. In: KALIBOVÁ, Květa: *Úvod do demografie*. Praha 2004. s. 41.

⁶ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl 1, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Praha 2000. s. 497.

*regulace počtu dětí v rodině a s tím související vyšší úroveň péče o ně po porodu i později.*⁷

Zde se mimo jiné se jedná i o změnu v dětském oblékání. Děti již nekopírují vkus a postavení svých rodičů a jsou více oblékány do pohodlných volnějších oděvů.⁸ Na rodinnou situaci dále působí další vnější faktory jako například technické vynálezy, vědecké poznatky a ekonomické změny. To má za následek změny v každodenním životě. Mění se jídelníčky, technické vynálezy usnadňují vaření i uklízení a zlepšuje se hygiena.⁹ V souvislosti se změnou politické struktury dochází i k novelizaci rodinného práva. Již 19. listopadu 1918 je dr. Boučkem podán návrh o vytvoření zákona, který má změnit občanská manželská práva.¹⁰ Tzv. *manželská novela* je odhlasována ve sněmovně 22. května 1919¹¹ a v jejích osnovách se soustřeďují dva důležité body: sňatek může být buď církevní, nebo civilní, v případě civilního sňatku musí být oba snoubenci součástí státem uznávané církve, a je umožněn rozvod z vážných důvodů (duševní choroby, ubližování partnerovi/partnerce nebo dětem, cizoložství, atd.)¹² Díky většímu zapojení žen do zaměstnání se ženy stávají více samostatné a prestižní role mužů jako živitelů rodin upadá.¹³

1.1.2 Faktor feminismu

Ženy od 19. století volají po emancipaci, otevírají se jim více dveře do společenského života, začínají studovat, stávají se lékařkami, profesorkami, začínají pracovat v továrnách,

⁷ KÁRNÍK, České země v éře první republiky, s. 497.

⁸ ŽIVNÁ, Želmíra: *Šaty dělají člověka*. Praha 1976. s. 90.

⁹ BUREŠOVÁ, Jana: *Okolnosti a souvislosti postupu žen k podobě společensky samostatné aktivní lidské bytosti*. In: ČADKOVÁ, Kateřina – LENDEROVÁ, Milena – STRÁNÍKOVÁ, Jana: *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice 2006 s. 382.

¹⁰ VESELÁ, Renata: *Vznik Československé republiky a novelizace rodinného práva*. In: *Dny práva* 2008. Brno 2008. s. 3.

¹¹ VESELÁ, Renata a kol.: *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. Praha 2005., s. 75-76.

¹² VESELÁ, *Vznik Československé republiky*, s. 3-9.

¹³ DÚPALOVÁ, Eva: *Rodina v historickém kontextu*. Brno 2010. s. 7. (nepublikovaná bakalářská práce); Po právní stránce byly ženy plně zrovnoprávněny v manželství a rodině až z Ústavy 9. května 1948. Viz: KÁFOŇKOVÁ, Jarmila: *Postavení žen v české společnosti v posledních 100 letech*. Brno 2006. s. 32.

na úřadech, atp.¹⁴ „V českém prostředí se žena stává voličem a občankou, mnoho jich cvičí v sokole, DTJ či Turneverbandu. Hrají ochotnické divadlo a nosí kratší sukně – i když ve všem žena rovnoprávná stále ještě není.“¹⁵ „Během 19. století začínají muži nahlížet na ženu jako na spolupracovnici, která jim pomůže s „probuzením“ národa. [...] cílem je postava národně uvědomělé matky, partnerky českého vlastence, která zaručí výchovu jeho dětí, především synů, v národně uvědomělém duchu. [...] Rozhodující sférou činnosti je vlastenecká domácnost, kde od rána do večera zní čeština.“¹⁶

Velkou úlohu sehrávají i muži, kteří se angažují v otázce ženské emancipace. Mezi největší podporovatele patří Karel Slavoj Amerling,¹⁷ po něm Vojtěch Náprstek a T. G. Masaryk. T. G. Masaryk byl zastáncem rovnoprávných možností pro ženy ještě před vznikem první republiky.¹⁸ Studie zabývající se Masarykem zdůrazňuje, že jeho názory a postoje ovlivňuje několik aspektů, jeho gramotná a kultivovaná matka Terezie Masaryková, jeho intelektuální a vzdělaná žena Charlotta a zkušenosti, které načerpal v cizině (zejména v USA a Anglii). Svůj názorový postoj vůči ženám stvrzuje i přijetím manželčina příjmení – Garrigue. Mezi jeho nejhlavnější zásady a názory patří odpor vůči nevěře, která dle jeho názoru znevažuje ženy a vyzdvihuje důležitost lásky a úcta obou manželů. Masaryk jako jeden z prvních podporuje ženy v politice. V roce 1920 získávají československé ženy právo volit.¹⁹ Masaryk „nepopírá fyzickou nadřazenost mužů, ale odmítá možnost vyvozovat z ní rozdíl v oblasti intelektu nebo citů. Nepopírá běžnou představu o posvátnosti mateřství, ale

¹⁴ BADINTER, Élizabeth: XY: o mužské identitě. Praha 2005., s. 23-24.

¹⁵ KÁRNÍK, České země v éře první republiky, s. 497.

¹⁶ LENDEROVÁ, Milena: K hříchu i k modlitbě, žena v minulém století. Praha 1999. s. 236-237.

¹⁷ Amerling se snaží již v 19. století o intelektuální povznesení ženy ve společnosti, ačkoliv jeho plán nemá úspěch, ženy si více uvědomují své postavení. In: LENDEROVÁ, K hříchu a k modlitbě, s. 238-239.

¹⁸ 1907 pronesl v předvolebním projevu: V souvislosti s požadavkem odcírkevnění se pokrokoví lidé dívají docela jinak na ženu. Proto usilujeme, aby žena byla v každém směru mravně, hospodářsky, politicky a také nábožensky postavena na roven mužů. In: DRESLER, Jaroslav: Masarykova abeceda. Praha 1990. s. 171.

¹⁹ STANĚK, Vlastimil: Filozofický a sociologický odkaz T. G. Masaryka v souvislostech sociálních. Brno 2006. s. 47-49. (nepublikovaná bakalářská práce)

dodává, že neméně posvátné je i otcovství. Dále ukazuje, že práce v dělnických kruzích se týká stejně muže jako ženy už několik desetiletí a v rolnickém světě dokonce celá staletí.²⁰

Obzvlášť po první světové válce, kdy je méně mužů, začínají ženy častěji obsazovat volná místa, například ve zdravotnictví, dopravě, průmyslu, zemědělství, ale také v redakcích časopisů a novin, některé ženy jsou poslankyněmi a senátorkami (Františka Plamínková, Františka Zemínková).²¹ Po právní stránce jsou ženy zrovnoprávněny i v nové pokrokové československé ústavě z roku 1920.²² Změna nepřichází do podvědomí politiků, úředníků a ostatních mužů hned, ženské spolky se tak snaží o rychlejší prosazování a upozorňují na nedostatky.²³ Dbají zejména na prohloubení vztahu v manželství a rovnoprávnost po občanské, zákonné, společenské a pracovní stránce.²⁴

1.1.3 Dobové názory

V roce 1927 píše jeden z přispěvatelů časopisu Gentleman krátký úvod ke svému článku, ve kterém jasně znázorňuje mužské obavy a růst postavení žen: *„Dnešní muž je hoden opovržení, neboť se z něho stal vyložený otrok ženy. Včerejší muž byl snad knižnější, nepěstoval tanec, sport atd., ale rozhodně si nedal líbit od ženy ani polovinu toho, co si nechá líbit ten dnešní. Hrůzovláda ženy, uzákoněná v Americe, šíří se epidemicky po Evropě. Vladařství muže je u konce. Bude pomalu nemožné mít slušnou milenku, jelikož muži kazí ceny. Vystupují čím dál tím více v úloze finančníků, nikoli milenců. Chovati se k ženě jako rovný k rovnému bude pomalu považováno za zločin. Získejte sebeslušnější milenku, vychovejte ji jak náleží, co je to platné – její družky ji pokazí za pár hodin. Ukáží jí svoje auto*

²⁰ STANĚK, *Filozofický a sociologický odkaz*, s. 49.

²¹ OSVALDOVÁ, Barbora: *Česká média a feminismus*. Praha 2004. s. 37.

²² § 106 Ústavy Československé republiky z roku 1920 oznamuje, že „výsady rodu, pohlaví a zaměstnání se neuznávají.“ Viz. *Ústavní listina Československé republiky*. In: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html [cit.: 25. 4. 2017.]

²³ BUREŠOVÁ, *Okolnosti a souvislosti postupu*, s. 378.

²⁴ Tamtéž, s. 381.

a šperky a jste vyřízen. Takhle to dál nepůjde. Jak se muži strojí, je úplně vedlejší, jelikož nakonec je žena stejně svlékne do naha‘‘.²⁵

V jiném článku časopisu *Gentleman* přichází jeho autor Jan Klepetář s myšlenkou, že ve 20. letech dochází ke krizi, kdy jsou eliminovány velké osobnosti, důležitá je průměrnost, kolektivita a organizovanost. Poukazuje, že vzniká mnoho organizací, které mají na starost seskupení určitého typu lidí, seskupení za určitým cílem atp. Klepetář si stěžuje, že je moc pracovníků a málo talentů, což se také projevuje tím, že vzniká málo hodnotných děl, které by měly trvalejší cenu. Kromě umění poukazuje i na politickou oblast, kde připouští, že do politiky vcházejí průměrní občané, a ti, kteří by mohli něco změnit a zlepšit raději zůstávají doma a váží si svého klidu. Ve společnosti poukazuje na strach, který vyplývá z úsudku, že je někdo lepší než druhý a tím se myšlenka průměrnosti jen prohlubuje. Autor se snaží čtenáře přimět k zamyšlení a přijmutí myšlenky, že je důležité obojího, tedy jak individualismu, tak kolektivismu.²⁶ Autor nám tím sděluje, že muž se snažil být spíše nenápadný.

Úvaha o postavení žen ve společnosti od Mileny Jesenské,²⁷ která spolupracovala s časopisem *Tribuna*, prosazuje nový životní styl, ve kterém je žena rovnoprávná a má právo na vlastní názor a duševní život.²⁸ V jednom ze svých fejetonů poukazuje Jesenská na vznik nové moderní ženy: *„[...] Zapomínáte na nový a opravdu moderní krásný typ ženy, který vám dospívá před očima, ani o tom nevíte. Na ženy soběstačné, pracovitě, pevné a statečné, které dovedou být muži druhem, kamarádem, pomocníkem a které dovedou žít na vlastní zodpovědnost a vlastní námahu. Které se nebojí a nelekají práce, stojí u nějakého pultu nebo*

²⁵ ZAVŘEL, František: *Krise manželství*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 4, č. 8, 1927. s. 168.

²⁶ KLEPETÁŘ, Jan: *Krise individuálnosti*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 3, č. 4, 1926. s. 83.

²⁷ Milena Jesenská (1896-1944) byla českou novinářkou, spisovatelkou a překladatelkou. Přispívala do časopisu *Tribuna*, *Přítomnost*, *Národní listy*, *Pestré listy* a *Pestrý týden*. Za své příspěvky o meziválečném období získala ocenění a byla po ní žurnalistická zvláštní cena Mileny Jesenské. In: WÁGNEROVÁ, Alena: *Milena Jesenská*. Praha 1996.

²⁸ OSVALDOVÁ, Česká média, s. 38-39.

*pracujícího stolečku nebo stroje právě tak trpělivě, zdatně a činně po celý den jako muži, které se dívají životu klidně do očí, jaký je, a nepotřebují [...], aby zůstaly ženami hluboce citovými [...].*²⁹

1.2 Móda jako projev nového života

1.2.1 Demokratizace módy

Změny, které se ve společnosti projevují, můžeme sledovat zejména v oblékání. Po první světové válce končí princip hierarchismu, kdy se ti nejlepší a s nejvyšším postavením oblékají nejlépe. Jiří Dienstbier, píšící pod pseudonymem Želmíra Živná a zabývající se mimo jiné i o módními trendy, upozorňuje na změny v ženském odívání během 20. let. Zkracují se sukně i vlasy. I ve 20. letech, pokud si žena ponechává dlouhé vlasy, musí je při vycházkách schovávat, neboť je neslušné chodit ven „jako do postele.“³⁰ Ve 20. letech dívky a ženy ukazují v punčochách kolena i lýtko. Svůj boj o emancipaci ženy podtrhávají v módě tím, že se snaží maskovat své přednosti a dokonce se staví do role manekýn. Původně toto povolání nebylo vhodné pro slušné dámy. Mizí korzety a rozšiřují se podvazkové pásy na bocích a podprsenky, které však v této době mají za účel ňadra co nejvíce zamaskovat.³¹ Zejména ve 30. letech se prohlubuje vášně pro tanec a nový módní trend boří další tabu – kromě zkrácení sukní se odhalují i záda. Samozřejmostí se stává spojení pohodlí a elegance. Muži jsou zde v nevýhodě, neboť se (nejen) při společenských večerech se musí pohybovat v saku, vestě a kravatě, tedy úboru, ve kterém se mnohý muž zajisté potí.³² „*Oděv již nezdůrazňuje společenskou odlišnost, naopak ji zastírá odvržením znaků okázalé hojnosti. Toto zastření symbolů společenského odstupu zjevně nelze odloučit od demokratické*

²⁹ OSVALDOVÁ, Česká média, s. 39.

³⁰ Rozpuštěné vlasy byly zakázány po celá staletí, církví byly například ženské vlasy pokládány za tak přitažlivé, že nařídila ženám nosit je schované. In: ŽIVNÁ, Šaty dělají člověka, s. 84.

³¹ ŽIVNÁ, Šaty dělají člověka, s. 83-87.

³² Tamtéž, s. 92-93.

*představy rovných životních podmínek: bytosti, které si uvědomují, že jsou též podstaty, musí o sobě nabízet obrázek zbavený krajních nerovností a křiklavých znaků hierarchické propasti. Nejhlubší příčina ženské oděvní revoluce 20. století, která následuje po mužské, tkví ve zhroucení holistického vesmíru a nástupu společnosti řízené ideálem demokratické rovnoprávnosti. [...] Móda jednoho stal let nesmazala znaky společenského postavení, pouze je potlačila zdůrazněním ohledů, které kladou do popředí osobnější vlastnosti: útlost, svěžest, přitažlivost atd.*³³

Sport je dalším velkým faktorem, který přispívá k demokratizaci žen. Ženy se čím dál více angažují v golfu, tenisu, jízdě na kole, plavání, horolezectví, lovu, v zimních sportech a automobilismu. Golf nově přináší rozepínací knoflíky a vestu. Díky cyklistice se objevují již kolem roku 1890 kalhoty s širokými nohavicemi stažené pod kolena a v roce 1934 letní krátké kalhoty. Plavecký úbor ztrácí rukávy a postupně ve 20. letech vznikají jednoduché plavky, které odhalují ženské dekolty a končetiny. Ve 30. letech jsou již běžné dvoudílné plavky zakrývající jen nejnnutnější části těla. Díky rozšiřování sportu se objevuje nový ideál ženství. Typ sportovní, vysoké, štíhlé a moderní ženy, která žije aktivním životem, namísto sedavé a spoutané mnohými krajkami.³⁴

Demokratizace se dotýká i mužů. Tento proces je dovedl ke sjednocené módě sak, fraků, žaketů atp. Většina mužů se obléká podobně, nosí stejné barvy, střihy, k daným událostem se obléká dle předem stanovených norem. Mužská demokratizace módy sjednotila pánské oděvy tak, že odstranila rozdíly viditelné na oblečení. Ve 20. letech je tedy již normální, obléká-li se běžný občan úplně stejně jako prezident, představující hlavu státu.³⁵

³³ LIPOVETSKY, Gilles: *Móda a její úděl v moderní společnosti*. Paříž 1987. s. 112-113.

³⁴ Tamtéž, s. 114-115.

³⁵ UCHALOVÁ, Eva, *Česká móda 1918-1939: elegance první republiky*. Praha 1996. s. 97.

1.2.2 Tzv. móda jednoho sta let

Na počátku dvacátého století se objevují dva aspekty ovlivňující lidský život, módu, kulturu a styl. Na jedné straně stojí *haute couture* a na druhé průmyslová *konfekce*. *Haute couture* přináší originální modely, kterými se nechávají inspirovat návrháři a módní salóny z celého světa, je to nejvýznamnější módní instituce a vytváří si své ochranné známky a zákony, kvůli ochraně před padělatelstvem. Svým klientům poskytuje šaty šité na míru, aby podtrhla jejich styl a oblek/šaty správně sedly.³⁶ *Haute couture* udává módní trendy a modely pro nadcházející sezóny. Centrum má v Paříži. Své produkty nabízí nejdříve zahraničním zákazníkům zejména z Ameriky a Evropy a později tuzemským odběratelům.³⁷ „*Haute couture* spustila bezprecedentní proces inovace a tvůrčí fantazie, ale zároveň módu ukáznila.“³⁸ *Haute couture* centralizuje, internacionalizuje a demokratizuje módu, okázalost a výstřednost je brána jako projev špatného vkusu. Je jedním z důvodů, proč mizí národní kroje a zmírňují se rozdíly v odívání všech vrstev společnosti.³⁹ Na druhé straně, v *konfekci* se nachází modely, které jsou dostupnější pro širší vrstvu obyvatel, z nejrůznějších materiálů a střihů.⁴⁰

Tzv. *móda jednoho sta let*⁴¹ udává módní trendy zejména pro ženy a její jádro je právě v Paříži. Ale ani muži nepřichází zkrátka, ačkoliv jejich styl oblékání je méně poznamenán módní revolucí, jelikož se jejich styl rozvinul již dříve. Těžištěm pánské módy je gentlemanský Londýn a od počátku 30. let Spojené státy. Podle studie věnující se odívání

³⁶ UCHALOVÁ a kol., *Pražské módní*, s. 60.

³⁷ LIPOVETSKY, *Móda a její úděl*, s. 103-109.

³⁸ Tamtéž, s. 109.

³⁹ Tamtéž, s. 103-110.

⁴⁰ Tamtéž, s. 103.

⁴¹ Období od poloviny 19. století až do 60. let 20. století. Jedná se o značení pro první fázi v období dějin moderní módy. Toto období je charakteristické bojem *haute couture* a *konfekce*, kdy *haute couture* udává módní trendy a konfekce se jí snaží napodobit a prodávat své výrobky levněji širším vrstvám obyvatel. Viz. LIPOVETSKY, *Móda a její úděl*, s. 102-118.

je vývoj mužského oděvu ve 20. letech pozvolnější, umírněnější a rovnostářský. Muži si však také vybírají, jestli si nechají své obleky ušít u krejčích, či si je koupí v konfekci.⁴²

1.3 Inspirace

1.3.1 Zahraniční inspirace

Hlavním inspiračním zdrojem v módě i správného jednání pro nově vzniklou první republiku je kultura zemí nacházejících se od Československého státu na západ. Lze to již sledovat při maďarském ohrožení Československé republiky, kdy je velení vojáků vloženo do rukou francouzského generála Maurice Pellé, náčelníka francouzské vojenské mise v Praze. Tato mise pak položí základy československé armádní organizace a vojenského školství na našem území. Pro širší vrstvu obyvatel je centrum veškerého módního dění a kulturního života přesunuto do Paříže, místa, které bylo v minulosti centrem módy převážně pro šlechtu. Uchalová však podotýká, že po ekonomické stránce se čeští podnikatelé více obracejí na anglosaské obchodníky, kteří jim pomáhají z poválečné krize. Mužům imponuje anglická majetnost a nejen to, zdejší styl života, smysl pro fair play, humor a sportovní duch. Anglie je zemí gentlemanů.⁴³ Díky americkým vojákům, kteří se plavili přes oceán do Evropy, se objevují první bary, ve kterých se hraje jazz, foxtrot nebo charleston. Přestože se většina pohledů ubírá na západ, jsou zde i tací, kteří svou inspiraci hledají na východě. Zejména v Moskvě. Ruská kultura například velmi ovlivňuje generaci Devětsilu.⁴⁴

Francie a Anglie drží prvenství. V dobovém tisku se objevuje: „*Dokud nebudeme mít ve skříních, jako abecedu oblékání, jako spolehlivou základnu své garderoby, takové tradiční kusy obleků, jako je anglický kostým, anglický plášť, anglický klobouk, boty, atd., nebudeme*

⁴² LIPOVETSKÝ, *Móda a její úděl*, s. 104-105.

⁴³ Dalším velkým přínosem z Anglie je skauting, který je populární zejména mezi mládeží, která se učí otužilosti, disciplíně a přibližují se tak i svým idolům z amerických filmů o divokém západu.

⁴⁴ UCHALOVÁ a kol., *Pražské módní*, s. 13.

patřit k dobře oblekané společnosti.“⁴⁵ Pánská móda přejímá z Anglie elegantní formu večerních obleků, uvolněný a pohodlný sportovní styl denního oblečení a některé typy oděvů přejímá i s jejich anglickými názvy.⁴⁶

Z dalších zemí můžeme vyzdvihnout například Itálii. Revue *Gentleman* upozorňuje české pány, že ačkoliv je zde teplé klima, muži zde i přesto nosí rukavice a deštníky, jak to vyžadují pravidla.⁴⁷

Zde se hodí říci pár myšlenek Mileny Jesenské, která tehdy vyzdvihovala českou výrobu. Ačkoliv je zastáncem zahraniční módy, poukazuje na fakt, že čeští kvalitní výrobci jsou zcela zastíněni zahraničními. Uvádí příklad na obyčejné krajce. V českých zemích je několik zručných dam, avšak žádná není schopná takové propagace, aby její výroba a popularita stoupla a udělala „z dobré věci světovou.“ Tak dochází k tomu, že se v Praze kupují francouzské krajky a ve Francii se na luxusní prádlo našívají české. O tom však má povědomí jen menšina státu.⁴⁸

Jak velký význam má pro první republiku cizina, je patrné již ze samotného *Společenského katechismu* od Gutha-Jarkovského. Ten zde často upozorňuje na zvyky v cizích zemích. Nepoukazuje však jen na Francii a Anglii. Čtenáře seznamuje například se zvyky v nabídce jídel při cestování ve Španělsku,⁴⁹ se správnou výškou spropitného v restauracích v Norsku a Americe,⁵⁰ s americkými kuřáckými kupé,⁵¹ dále také upozorňuje, jak je možné urazit ve Španělsku nebo Turecku cigarety/kuřáky.⁵² Několikrát se objevuje zmínka o francouzském panovníkovi Ludvíku XIV. Také se v katechismu vyskytuje mnoho

⁴⁵ JESENSKÁ, Milena: *Člověk dělá šaty*. Praha 1927. s. 105.

⁴⁶ UCHALOVA, *Česká móda*, s. 97.

⁴⁷ *Novinky z módní Itálie*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 4, č. 5, 1927, s. 110.

⁴⁸ JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 95-103.

⁴⁹ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 134.

⁵⁰ Tamtéž, s. 139.

⁵¹ Tamtéž, s. 34.

⁵² Tamtéž, s. 37.

obrázků, na kterých jsou nápisy v angličtině. Mnohdy používá dvě varianty názvů. Českou a (většinou) anglickou verzi. Nejčastěji se pojmy týkají jídelních chodů a názvů oblečení. O tom, jak důležitá je cizina, svědčí i pasáže, kde se Jarkovský věnuje cestování a správnému chování v cizině.⁵³ To na jednu stranu svědčí o důležitosti, ovládnutí alespoň něco málo z cizího jazyku nejen pro muže samotné, ale pro celou společnost. Nevěnuje se každé zemi zvlášť, ale snaží se podat všeobecně platná pravidla, která si má správný gentleman osvojit, než se vydá na cestu. Ve druhém vydání katechismu je i zmínka od samotného autora, kde upozorňuje na to, jak je důležitá zahraniční inspirace a zdůrazňuje to tím, že „jsme národ chudý a nemáme společenských vzorů, nemluvě o dlouholeté porobě, i společenské“⁵⁴ a přidává pro zajímavost pár českých i zahraničních děl, ze kterých čerpá, pomineme-li samozřejmě jeho osobní zkušenosti, získané v cizině.

1.3.2 Společenské katechismy

Další inspiraci pro pravidla společenského chování hledá prvorepublikový muž ve společenských katechismech. Jedná se o příručky pojednávající o správném chování, vystupování a odívání. Pro uvedení mnou rozebíraného katechismu přiblížím částečně katechismy z 19. století, neboť se jedná o dobu změn a postupného vývoje nejen ve společenském chování, ale také v módě a psaní knih o mravouce.

V článku od Mileny Lenderové se můžeme seznámit již s dřívějšími autory katechismů, jako jsou například Kniggea, Vítek, Kodým a pracuje i s texty Gutha-Jarkovského. Věnuje se mravoukám mezi léty 1847-1914. Poukazuje na důležitost, této epochy, na odraz společenských změn ve společnosti. Jedná se o dobu, ve které mužský společenský šat ukončuje svůj vývoj a preferuje se jednoduchá elegance namísto volánků a krajek. Lenderová zdůrazňuje fakt, že se jedná o období, kdy se očekává, že budou dané

⁵³ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 144.

⁵⁴ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 10

publikace číst zejména muži a pomalu se rozšiřuje i mezi střední vrstvu obyvatel, neboť se již objevují myšlenky, že není důležitá jen majetnost, ale i čest, pracovitost a bezúhonnost. Ženy se spíše učily z tzv. *domácích hospodyněk*.⁵⁵

Prvorepublikový katechismus od Gutha-Jarkovského se neustále doplňuje a aktualizuje na základě nových poznatků. Mezi léty 1939-1940 vychází poslední vydání pod titulem *Novodobý společenský katechismus*. Jedná se o 6. - 7. vydání tohoto díla. Katechismus našeho sledovaného období se věnuje jak problematice mužů, tak i problematice žen, jejich správnému oblékání a chování. Zde bych zdůraznila názor Evy Uchalové, jež tvrdí, že „*znakem první republiky je především slušnost: lidská tolerance, slabost a síla demokratických zásad. [...] První republika jde o víc než o politickou změnu, nová státní forma je i pokusem o novou morální orientaci národa.*“⁵⁶

Rozšiřují se tiskoviny, které jsou rozděleny na pánské a dámské věnující se těm čtenářům, pro které je časopis určen. Z ženských časopisů je typickým příkladem *Eva*, která vycházela dvakrát měsíčně mezi léty 1928-1943. Podtitul zněl „*Časopis moderní ženy.*“ Dalšími jsou například *Listy paní a dívek* vydávané od roku 1924⁵⁷. Pro muže vychází ve 20. letech měsíčník *Gentleman: revue moderního muže*, který je pro tuto práci dalším důležitým zdrojem pojednávající o mravouce a správném prezentování muže.

⁵⁵ LENDEROVÁ, Milena: *Genderové stereotypy a konstrukt maskulinity ve společenských katechismech*. In: HUTEČKA, Jiří – KOHOUTOVÁ, Jitka – PAVLÍČKOVÁ, Radmila – ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila: *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti. Koncepty, metody, perspektivy*. Praha 2012. s. 225-231.

⁵⁶ Eva Uchalová - *Česká historička dějin umění*, PhDr, In: UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 5.

⁵⁷ Mezi další periodika lze uvést: *Česká Žena* (později *Naše domácnost*); *Československá žena. Kalendář paní a dívek*, *Žena*; *Ženské noviny*; *Ženský svět*, atd.

1.3.3 Revue Gentleman jako zdroj pánské inspirace

Revue *Gentleman* je zaměřena zejména na střední a vyšší vrstvu, snaží se podpořit národní hrdost, vzdělání, kulturu a individualitu.⁵⁸ Inspirace pro založení časopisu věnovanému mužům vzešla z Anglie, kde vychází před první světovou válkou již několik takto zaměřených periodik.⁵⁹ Většina z nich však na začátku 1. světové války zaniká. Po první světové válce vychází v Československu *Gentleman* souběžně s americkým pánským časopisem *Men's wear*, který se zajímá zejména o módu a vyobrazení americké společnosti.⁶⁰ O to však českému zakladateli Hladíkovi⁶¹ nešlo. „*Chtěl intelektuální moderní časopis, jímž by navázal na magazíny, které vycházely před první světovou válkou v Anglii.*“⁶² *Gentleman* pomáhal vytvářet perfektního muže jak po vzhledové stránce, tak po stránce morální, vytvářel ideál muže pokrokového, vzdělaného, ušlechtilého, zdravého, pevného, nesobeckého rozumného, ale zároveň bavícího se.⁶³

Časopis *Gentleman* nemá pevně danou strukturu, avšak objevuje se v něm mnoho opakujících se témat. Píše se o společenském životě, vztazích, sportu, cestování, tanci, motorismu, turistice či cestování. Často se autoři věnují gentlemanství, snaží se najít jeho kořeny a charakterizovat správného gentlemana jak po vnější, tak po mentální stránce.

Ze sportu *Gentleman* rozebírá nejrůznější oblasti, jako například dostihy, cyklistiku, hru v karty, kulečnick nebo turistiku. Muž získává informace o mistrovství světa v hokeji a objevují se články věnující se olympiádám. Do této kategorie spadají i články pojednávající o

⁵⁸ KRÍŽKOVÁ, Lucie: *Revue Gentleman 1924-1927*. Brno 2011. s. 94. (nepublikovaná magisterská práce)

⁵⁹ Například: *Gentlemen's Magazine of Fashion, Fancy Clothes, Man about Town, The Gentleman, County Gentleman, Gentleman's Journal*.

⁶⁰ KRÍŽKOVÁ, *Revue Gentleman*, s. 17.

⁶¹ Miloš Hladík, magistrátní rada časopisu *Gentleman*, již na gymnáziu vydával časopis *Mládí*. Po konci druhé světové války se stal vrchním ředitelem finančního odboru Prahy a redaktorem několika časopisů. In: KRÍŽKOVÁ, *Revue Gentleman*, s. 19.

⁶² KRÍŽKOVÁ, *Revue Gentleman*, s. 17-18.

⁶³ UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 45.

motorismu. Není výjimkou, že v některém z čísel vyjde i medailonek o slavných sportovcích a sportovních výročích.

Reklamy tvoří nedílnou součást každého časopisu. Revue *Gentleman* není výjimkou. Samotné revue si zhotovilo svoji vlastní reklamu, aby podpořilo svůj vlastní prodej. Prezentuje se jako revue projednávající aktuální otázky života a kultury. (obr. 1) Některá sdělení jsou trvalejšího rázu a objevují se častěji, jiné jsou tištěny jen jednou. V časopise jsou reklamy umístěny hned za titulním listem a na konci časopisu. Mnohdy se však objevují i nepravidelně uprostřed čísla.

Z reklam zvýše zmíněného časopisu muži získávají informace o propagovaných značkách a salónech. Obchodníci se snaží nalákat na své nejlepší rukavice, vesty, pulovry, obuv, kožešiny, punčochy a ponožky. Mimo jiné obchodníci často nabízejí své aktovky, tašky a cestovní kufry. Skrze reklamy jsou muži nabádáni, aby dbali o své zevnějšky, chodili v módním oblečení a nebáli se požádat o radu odborníka, pokud si nejsou s výběrem svého oděvu jisti. (obr. 2)

Ke dvacátým létům patří zábava a reklamní sdělení jsou si toho vědoma. Stránky *Gentlemana* se plní nabídkami nejrůznějších barů, restaurací, firmy nabízejí k prodeji gramofony, gramofonové desky a rádia. Hotely a restaurace lákají na čaje o páté a hodiny jazzu (obr. 3), nechybí zde ani lázeňské nabídky a nabídky společenských a klubovních her značky Mah – Jong.

Holení se projevuje jako velmi důležitý trend a s tím souvisí inzeráty na kadeřnické a holicí salóny, holicí břitvy a mýdla a nejrůznější holicí přístroje. Vzhledem k západním trendům se rozmáhá i tzv. americký způsob holení s pomocí Ozarixu. (obr. 4). Pokud má muž jakékoliv zdravotní problémy, lze v revue najít i kontakt a ordinační hodiny lékařů

různých zaměření. V některých číslech jsou i nabídky na knihy pojednávající o mužských problémech psaných odbornými lékaři. (obr. 5)

Do společenského života čím dál více proniká sport. Firma Karla Michovského například nabízí k moderním sportovním oblekům kvalitní vesty a pulovry, vše podle anglického stylu. Propagují se i míče Dunlop, se kterými se hrálo na světovém mistrovství v Cannes roku 1926. (obr. 6). Dle reklam je znát růst popularity lyžování a bruslení neboť se téměř v každém zimním a podzimním čísle objevuje reklama na kvalitní lyže, boty a brusle.

Dále se muži v reklamách dozvídají o nejrůznějších produktech jako například o nabídce koberců, záclon, kde koupit nejlepší sporáky a tisknout za nejlepší ceny. V zimních a podzimních číslech se objevuje značka Philips, která nabízí svůj sortiment jako krásný vánoční dárek. (obr. 7) Dále se propagují stroje, například samozehlič, který usnadní práci s údržbou kalhot, žvýkačky, tabákové výrobky a lulky.

2. IDEÁL MUŽE NA ZÁKLADĚ JEHO CHOVÁNÍ

2.1 Zásady každodenního života

Člověk se má řídit třemi normami: morálkou, právem a konvencí, napsal jeden z autorů časopisu *Gentleman* ve svém článku *O společenské konvenci*.⁶⁴ Pokládá si otázky: „Kdo je pán?“ „Jaké jsou správné způsoby vystupování?“ Vysvětluje, že dříve pojetí „pán“ bylo bráno v rámci otrokářské společnosti, během první republiky však již můžeme vidět jiný pohled. (Ačkoliv stále přežíval i typ „zlého“ pána.) Důležitou roli, v rozpoznání toho kdo je pravý pán, hraje noblesnost a gentlemanství. tzn. „urozenost, ačkoliv můžete být třeba syn nádeníkův, určitá míra vzdělanosti, nikterak ne učenosti, a jemnost citění, tedy kultivované srdce.“⁶⁵ Další autor revue zdůrazňuje, že o člověku velmi napoví samotné držení těla, chůze, gestikulace, mimika, atd. Že se nesmíme dívat jen na zevnějšek, neboť je velmi jednoduché si koupit oblek, ve kterém vypadáme kultivovaně. Pravdou však je, že o našem chování nevypovídá vůbec nic. A mnohdy v rámci například vrozené vady nám vnější řeč těla může negativně ovlivnit úsudek. V novinách se vyzdvihují důležité faktory, které ovlivňují úsudek druhých, jsou to projevy v chování, postoj muže vůči ženám, vztahy, které chová k rodině, svým přátelům, jeho zásady a můžeme sem zařadit i jeho hygienu. Stejný autor také tvrdí, že mnozí páni se snaží navenek vystupovat přátelsky a gentlemansky, avšak v jejich domovech, kdy je nikdo nepozoruje, stávají se sami sebou a ukazují své pravé, horší já. „Pán, znamená pán všude!“⁶⁶

Otázkou, kdo je dokonalým mužem, se zabývá Ing. Jar. Hořínek v jednom z článků časopisu *Gentleman*, odkazuje na první anglické spisovatele, kteří si položili tuto otázku. Ti

⁶⁴ FUCHS, Alfred: *Trochu učenosti o společenské konvenci*. In: *Gentleman*, revue moderního muže, roč. 2, č. 8, 1925. s. 184.

⁶⁵ FUCHS, Alfred: *Společenská konvence, politika a jiné učení*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 2, č. 9, 1925. s. 215.

⁶⁶ Tamtéž, s. 216.

poukazují na Viktoriánskou Anglii, kde byl podle nich stupeň gentlemanství nejvyšší. Z tohoto důvodu se autor obrací na dílo neznámé autorky *Miring in Society – A complete Manual of Manners*⁶⁷ (*Společenský styk - /plná příručka dobrých způsobů*). Shrnuje v něm nejdůležitější body mužského katechismu, který slouží jako příručka chování, podle níž se řídilo mnoho pánů. V první řadě muž musí ve společnosti „naslouchat čemukoliv, smáti se nejstarším vtipům, přenechat nejlepší místo, nejopulentnější mísu a nejzajímavější knihu jiným, v zábavě nikomu neodporovati, [...], potlačit zívání, [...] nesnaží se býti považován za zdvořilého, nýbrž jest jím. Jeho pohostinství je srdečné a upřímné.“⁶⁸ Dále vyzdvihuje upozornění, ohledně výběru tématu během konverzace, v přítomnosti dam, nemluví cizím jazykem, popřípadě s omluvou vše přeloží. Autorka díla doporučuje, aby byl správný gentleman zdatným sportovcem, nejlepší kombinace pro všechny případy je být zdatným, vědecky vycvičeným boxerem.⁶⁹

2.1.1 Pozdrav a správné chování na ulici

Jedním z prvních znaků správné prezentace muže jsou pravidla samotného pozdravu. Jak říká Guth-Jarkovský: „[...] nic nestojí, neunavuje, [...] pozdravovati je zdvořilost, ale odpovídati na pozdrav povinnost.“⁷⁰ Dále popisuje správný pozdrav takto: muž sejme klobouk rukou, která je od pozdravujícího dále. Klobouk se nesmeká hluboko, nejlépe do výšky očí a osoba, která je předmětem našeho zájmu nesmí spatřit vnitřek pokrývky. Ke smeknutí klobouku muž přidává úklon hlavy nebo i lehký úklon horní části těla. Jedná-li se o pozdrav dámy či starší osoby, je úklon hlubší. Pokud je muž pozván do domu, je slušností poklonit se každé dámě a vůči pánům domu uklonit hlavu.⁷¹ Dále Guth-Jarkovský

⁶⁷ Autorka je neznámá, v originálním díle je podepsána *****, Countess of. Viz: *Mixing in society. A complete manual of manners*, 1870. In: <https://archive.org/details/mixinginsocietyc00coun> [cit.: 25. 4. 2017]

⁶⁸ HOŘÍNEK, Jar.: *Co je dokonalý muž?* In: *Gentleman*, revue moderního muže, roč. 2, číslo 1, 1925. s. 5.

⁶⁹ Tamtéž, s. 6.

⁷⁰ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 21.

⁷¹ Tamtéž, s. 21-26.

upozorňuje, že součástí pozdravu je i podání ruky, které značí zdvořilost a přátelství. Za správné se považuje podat celou pravou ruku (pokud muž nemůže nabídnout pravou ruku, je nutno se omluvit a podat levou). Stisk nesmí působit bolest a „*podání ruky musí být upřímné, nikoli nesmělé a skrývané.*“⁷² Za nevkusné se považuje zvednout ruce při pozdravu do výše ramen či zvedání loktu při třesení rukou.⁷³ Pozdrav je většinou doplněn slovem. Slovem můžeme dle katechismu prokázat úctu („*Má úcta*“ , „*moje poklona*“ , „*má poklona*“ „*poklona*“ , „*nejhlubší poklona*“ , „*ruku líbám*“ atp.), nebo přání („*Dobré jitro*“ , „*dobrý den*“ , „*na zdar*“ atp.)⁷⁴ Guth-Jarkovský upozorňuje, že v Československu té doby je zvykem, že muž vždy pozdraví dámu jako první, v některých případech je možno, že dáma letmým kývnutím hlavy pána povzbudí k pozdravu a za vrchol nezdvořilosti se pokládá pozdrav s doutníkem či s čímkoliv v ústech, hlučný pozdrav, objímání, líbání a bránění kolemjdoucím v cestě.⁷⁵ Po pozdravu může následovat otázka: *Jak se daří? Jaký máš den?* atp. Je důležité si uvědomit, že se ve většině případů jedná jen o formalitu, jak dokazuje článek od H. G. Sch., který zkoušel na zdvořilostní otázky jeho přátel odpovědět popravdě a vyložil jim tedy všechny své starosti. Lidé při jeho dlouhém monologu raději odcházeli nebo se ptali, jestli se nezbláznil.⁷⁶

Dle pravidel chování „*vystupování na veřejnosti vůbec, ať na ulici, ať v místech uzavřených, se žádá chování klidného, důstojného, ale nikoli strojeného, naprosté zdvořilosti k těm, jichž neznáme, vyhýbá se všemu křiklavému jak v obleku, tak v řeči a jednání a nezná domýšlivosti.*“⁷⁷ Celkově je důležité, aby člověk na sebe upíral pozornost co nejméně. Doporučuje se chodit volně a uvolněně, ne však loudavě. Gentleman se snaží vyhnout osobám jdoucím po stejném chodníku. Má-li se vyhnout dámě, nechá ji prostor podél domu,

⁷² GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 27.

⁷³ Tamtéž, s. 27-28.

⁷⁴ Tamtéž, s. 26.

⁷⁵ Tamtéž, s. 21-26.

⁷⁶ H. G. Sch.: *Jak se daří?* In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 3, 1925. s. 69.

⁷⁷ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 9.

který je více chráněný. Obecně však platí pro chodce stejné pravidlo jako pro povozy: *vyhýbati se napravo, předjížděti nalevo*.⁷⁸ Chce-li se muž postavit na rušném chodníku, může tak učinit dle katechismu u některé z výloh/zdí neboť zde se již chrání a vyhýbá dalším chodcům. Na méně frekventovaném chodníku se může pozastavit, jakkoliv chce.⁷⁹

Na ulici smí nabídnout pán rámě v souladu s katechismem jen dámě, kterou velmi důvěrně zná (nebo příbuzné) a je o to požádán. Guth-Jarkovský upozorňuje, že se stalo zvykem podávat dámě pravé rámě, poněvadž pravá strana značí čestné místo. Podle společenských norem je však přípustné (možná i přípustnější) podání paže levé. Podáním ruky dámě nabízíme svou ochranu, kterou je snazší vykonávat pravou rukou. Při nabídnutí rámě je zvykem nabídnou ženě pomoc pokud nese nějaké balíčky, či tašky.⁸⁰ Podle dobových zdrojů není však již v období první republiky nutností, aby byli manželé zavěšeni a tak tento zvyk není tak často k vidění.⁸¹ Pokud jde s mužem, váženější nebo starší osoba, kráčí po pravici.⁸²

Pokud jde se dvěma dámami, je podle katechismu nezdvořilé, aby šel uprostřed. Uprostřed se vždy nachází starší z dam a muž jí doprovází po její levici. Dle etiky tři osoby jdoucí spolu nemají chodit zaháčkované, neboť zabírají na ulici moc prostoru. Výjimku tvoří situace, kdy jdou po volnějších prostranstvích či osamělých ulicích.⁸³

Je důležité, aby člověk na ulici na sebe nevázal příliš velkou pozornost, ačkoliv „*slušné obecnstvo se k pozornosti nedá zlákat*.“⁸⁴ Guth-Jarkovský upozorňuje, že prohlížet si někoho na veřejnosti je velmi neslušné a může působit i urážlivě. Platí zásada: „*čím větší*

⁷⁸ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 12.

⁷⁹ Tamtéž, s. 13.

⁸⁰ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 29-30.

⁸¹ Tamtéž, s. 29.

⁸² GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 22.

⁸³ Tamtéž, s. 22-24.

⁸⁴ Tamtéž, s. 13.

město, tím méně zvědavých“⁸⁵ Zvědavost je podle autora katechismu výsadou hlavně pro maloměstské obyvatelstvo a stejně jako je neslušné prohlížet si druhé na veřejnosti, tak je i nevhodné prohlížet si sám sebe ve vitrínách a městských zrcadlech. To samé platí i o hluku, správný muž by měl jít v tichosti svou cestou.⁸⁶

Jde-li muž po ulici a vidí, že ženě (z města či vesnice) něco upadlo, neváhá a dle dobové etiky to okamžitě dámě zvedne nebo jí pomůže. Ovšem jde-li po druhé straně, situaci je vhodné ignorovat. Gentleman sám od sebe nikdy dámu nezastaví, může tak učiniti, jen v případě, je-li k tomu vyzván. Samozřejmě existují případy, kdy toto pravidlo jde stranou, například starší či nemocní muži mohou dámu zastavit s prosbou o pomoc, mladší muž může dámu zastavit v případě, že jí musí říci něco neodkladného. V případě rozhovoru pán nikdy neupozorní dámu na nějaký nedostatek jejího úboru či vzhledu. V opačném případě, kdy žena upozorní muže na jeho nedostatky, musí muž toto upozornění (nebo letmou kritiku) snést.⁸⁷ Prší-li, pán nenabízí neznámé dámě ochranu svého deštníku. Může tak učinit pokud se jedná o starce či nemocné.⁸⁸

2.1.2 Pravidla konverzace

Co se týče pravidel konverzace, za neslušné se během první republiky považuje, pokud muž mluví jen sám o sobě, nenechá nikoho mluvit, vychloubá se, skáče mluvícím do řeči nebo se chce hádat. V tehdejší společnosti bylo mluvení jen o sobě považováno za směšné, nemístné jsou i hovory o věcech, kterým nerozumíme nebo právě naopak, kterým rozumíme až příliš a protějšek nám nerozumí. Kromě blízkých intimních situací je nezdvořilý i šepot.⁸⁹ Dalším „klackovstvím,“ na které upozorňuje časopis *Gentleman*, je

⁸⁵ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 15.

⁸⁶ Tamtéž s. 16.

⁸⁷ Tamtéž, s. 18.

⁸⁸ Tamtéž, s. 20.

⁸⁹ RADKOVSKÝ, Pavel: *Hovořím a naslouchám...* In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 2, č. 1, 1925. s. 12.

projev nezájmu během konverzace., např. „*vypravujete o nemoci svého nebožtíka otce a on se vás na to zeptá, kdy jede vlak do Kolína.*“⁹⁰

2.1.3 Zívání, kýchání, žvýkání

Neovladatelné projevy lidského těla, jako je zívání a kýchání, jsou podle Gutha-Jarkovského společensky přijatelné, ale musí s sebou nést jistou dávku slušnosti. Pokud je to možné, straníme se v daný okamžik společnosti. Pokud ne, zakryjeme si kapesníkem ústa a společníkovi se omluvíme za nenadálý okamžik. Katechismus doporučuje, že pokud jsme nemocní a kašleme či zíváme častěji, než je zdravo je lepší zůstat doma a neobtěžovat svým zdravotním stavem i ostatní.⁹¹

Katechismus uznává, že žvýkání se stává ve 20. letech čím dál více oblíbenější, stejně jako v Americe, jen se dá určit, zdali se žvýkání může považovat za neslušné. To závisí na stylu, jakým muž žvýká. Všeobecně však jsou žvýkací gummy přijímány pozitivně, neboť pomáhají kuřákům nekouřit, některým podporují myšlenkový rytmus a v neposlední řadě zabraňují zápachu vycházejícímu z úst.⁹²

2.1.4 Kouření

Za kuřáka se může považovat téměř každý člověk, který kouří dýmku, cigaretu či doutník. Avšak být kuřákem s jistou dávkou elegance a šarmu, to už je dle časopisu *Gentleman* umění, které je hodno obdivu. Správný kuřák si má zapalovat pouze sirkami, stranit se zažloutlých prstů, neodkládat cigaretu, aby sama hořela a při uhasínání používat misku s vodou, neboť je neetické nechávat doutnajícího špačka. (O to hůř, jedná-li se o veřejné místo, nebo přírodu.) Elegantní kuřák si své kouření vychutnává, dlouze popotahuje

⁹⁰ RADKOVSKÝ, Pavel: *Hovořím a naslouchám...* In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 2, č. 1, 1925. s. 12

⁹¹ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 34-32.

⁹² In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 2. č. 10. 1925, s. 261.

a kouř vypouští nosem tak, že je sotva viditelný. Podle způsobu a techniky kouření si pak mnozí dělají o muži obrázek.⁹³

Časopis *Gentleman* připouští dva způsoby držení. První, když se drží cigareta u okraje a tahá kouř přímo z konečků prstů, a druhý, kdy se kouří doutník, ten se drží ukazováčkem a prostředním prstem levé ruky. Druhý způsob je považován již za téměř mezinárodní a používá se zejména ve středu měst. Autor článku o kouření tvrdí, že kuřáci doutníků vypadají klidněji, rozvázněji, elegantněji, nebafají a ke svému tabákovému společníkovi se chovají lépe, než kuřáci cigaret. Oproti tomu muži kouřící cigarety, působí neklidně, popel odklepávají téměř po každém popotáhnutí, olizují papírky a kousají do špice. To správný doutníkář nikdy nemá dělat. Dalším společníkem muži může být dýmka. Od roku 1926 mohli páni bafat dýmky s dlouhým troubelem jen doma a na veřejnosti používali lulky. Podle článku *Kuřáci a kouření*, který je zveřejněný v časopise *Gentleman*, musí kouření dýmek probíhat v ladnosti, s grácií, pravý dýmkař nemůže být nikdy cítit svou vlastní dýmku. Z pohybu úst, ve kterých si muž převaluje vdechnutý kouř a z následného výdechu jedním z koutků, by měl být znát vztah kouřícího k dýmce.⁹⁴ K tomu dodává Guth-Jarkovský jak se chovat v doprovodu nekuřáka, pokud jde se ženou, popřípadě jinam do společnosti. Správný gentleman musí požádat o dovolení. Je-li muž na místě, kde nekouří nikdo, cigareta i doutník jsou nepřipustné. Nekouří se, pokud jde muž s ženou v závěsu, před staršími a nemocnými lidmi, kterým může kouř vadit, pokud je muž na návštěvě, vždy musí nejdříve požádat svolení zapálit si. Každý kuřák má být ohleduplný a být si vědom toho, kam popel z cigaret nebo doutníků klepe. V salónech si muž musí uvědomit, že může propálit a zašpinit koberec, na tramvajových plošinách hrozí nebezpečí propálení oblečení spolujedoucích. V rámci slušnosti je dobré nabídnout druhému doutník nebo cigaretu. Pokud

⁹³ F.: *Kuřáci a kouření*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 3, č. 1, 1926. s. 17.

⁹⁴ Tamtéž.

se gentleman rozhodne pro tento velkorysý krok, musí nabídnout všem ve svém okruhu. Pakliže, by někoho vynechal, znamená to urážku. Pokud je ve společnosti jeden nekuřák (nebo i více), muž mu nemusí nabídnouti „žváro“, musí však zdůraznit, že si je vědom, že dotyčný nekouří.⁹⁵

2.1.5 Situace v dopravní prostředcích

Galantního chování si dle společenských norem žádá situace v parku tramvaji či autobusu. Pokud si muž přisedá v parku k někomu na lavičku, je vhodné pozdravit a lehce posmeknout klobouk. V tramvaji (pro autobus platila stejná pravidla jako pro tramvaj) je situace méně formální, ale přesto se od něho vyžaduje určitá dávka slušnosti. Muž sice není povinen dávat přednost při vstupu do tramvaje, je však na místě, aby pustil před sebe dámu, která jej doprovází. V přeplněné tramvaji gentleman nabízí své místo k sezení zejména starším dámám.⁹⁶ Gentlemanovi by se nemělo stát, že v přeplněné tramvaji své místo nikomu nenabídne nebo jen povstane a nechá cestující, aby si sedl ten, který místo dříve uvidí. V takovéto situaci si může na uvolněné místo sednout kdokoliv, a ne zrovna osoba, pro kterou místo uvolňujeme. Taková situace může zapříčinit, že ta stará babička, pro kterou sedadlo je, bude muset stále stát.⁹⁷ V katechismu si Guth stěžuje na nedbalé chování některých mužů v tramvaji a stýská si, že „*pánská galantnost je čím dál vzácnější*“.⁹⁸

Ve vlacích je situace trochu jiná. Na rozdíl od tramvají či autobusů, zde spolu cestující tráví více času, mnohdy i celou noc. Při vstupu do vlakového kupé by měl správný gentleman slušně a mile pozdravit. Obsadí-li si muž místo v kupé, již není povinen jej podle společenských norem nikomu uvolnit. Kuřák by si neměl zapálit cigaretu ani v kuřáckém kupé, je-li v něm dáma. Nejdříve se zeptá. V případě odmítnutí může upozornit, že se jedná o

⁹⁵ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus, rady a pokyn*, s. 34-37.

⁹⁶ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 25-33.

⁹⁷ *O konvenci v tramvaji*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 3, č. 11, 1926. s. 251.

⁹⁸ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 33.

kuřácké kupé. Celkově katechismus upozorňuje, že pokud chce muž bezproblémovou cestu, musí se chovat tak, aby nikomu nevadil. To znamená neotvírat/nezavírat okénka bez souhlasu, co nejméně se zvedat ze svého místa, nebýt nadměru hlučný. Zajímavé je, že Guth považuje za nevhodné dokonce i stravování v kupé, protože existují restaurační vozy a restaurační lokály na jednotlivých nádražích. Má-li však člověk s sebou nějaké jídlo, považuje se za slušné nabídnout i cestujícímu, kterého muž na své trati potká. Celkově se nedoporučuje konzumovat potraviny s výraznější vůní, poněvadž ne každému je daná vůně příjemná. Pokud by si muž přál zavřít okno, u kterého sedí dáma, nepožádá ji, aby jej zavřela, nýbrž požádá o prominutí a se svolením jej zavře. V kupé by měl pán dodržovat stejná společenská pravidla jako všude jinde ve společnosti. Je neslušné, aby si muž natáhl nohy, či si zul boty a za úplné tabu je považováno položení nohou na sedadlo. Většího pohodlí si může muž dovolit pouze v případě, je-li v kupé sám nebo je-li kupé obsazeno jen pár lidmi, ale v takovémto případě musí požádat o svolení. Opouští-li žena kupé a vystupuje z vlaku, není muž povinen jí pomáhat do kabátu, může to však ze slušnosti učinit.⁹⁹ „*Galanthomme pomůže i sundati zavazadla, nečekaje za to arcí žádných zvláštních díků, kterými však dáma je povinna.*“¹⁰⁰

Dalšími dopravními prostředky jsou auta nebo kočáry. Zde platí zásadní pravidlo, že „*čestné místo (pro nejstaršího hosta nebo dámu) je vždy vzadu vpravo.*“¹⁰¹ Gentleman vždy podává dámě ruku, a pomáhá jí při nástupu a výstupu z auta. Pokud auto nebo povoz stojí na pravé straně silnice, pomůže jí do auta a po té auto obejde a sedne si vedle ní. Cestuje-li s manželi třetí osoba, žena, náleží čestné místo jí a po jejím boku se posadí manželka. Muž sedí naproti. Je-li oním hostem muž, nechá zadní sedadla manželům a sám se posadí proti nim. Guth považuje za přímo nechutné, sedí-li žena na zadním sedadle mezi dvěma muži, ba

⁹⁹ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 128-135.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 135.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 69.

může být hůř, sedí-li na klíně. To si smí dovolit pouze tři muži. Za přítomnosti dam správný muž v povoze/autě nikdy nekouří a sám dává pokyny kočímu/šoférovi.¹⁰²

Na cestách platí ještě tzv. zákony zdvořilosti, které je dobré dodržovat společně s platnými státními silničními zákony. Mezi nejdůležitější pravidla patří upozornění houkačkou při předjíždění, pokud řidič zastavuje nebo zahýbá, dává znamení ostatním a vždy nosí u sebe základní doklady pro případ policejní kontroly či havárie. Správný řidič by měl být ohleduplný a být si vědom, že při deštivém počasí může někoho postříkat vodou z kaluže, pokud potká v noci auto v proti směru, zhasíná světla, aby protijedoucí řidič nebyl oslepen. Od slušného řidiče se vyžaduje zvýšená pozornost v oblastech, kde jsou děti a také pomoc druhému řidiči pokud je v nouzi.¹⁰³

Redaktor *Gentlemana* Jack si však ve svém článku stěžuje, že „*muž u volantu a gentleman jsou i u nás dva naprosto protichůdné pojmy.*“¹⁰⁴ Kritizuje neustálé troubení automobilů i na prázdné ulici. Ve městech si již obyvatelé zvykli a automobilům nevěnují na svých cestách pozornost, ovšem pokud se objeví nebezpečí, nastává problém v zorientování, kterému autu se vlastně vyhnout, neboť jich na ulici většinou troubí hned několik. Dále Jack zdůrazňuje problém smogu, který vychází z aut a horlivost řidičů, kteří místo, aby se omluvili, že vás málem srazili, zastaví a ječí na vás na celou ulici.¹⁰⁵

Po vodě se využívá k cestování parník. Z tisku je možné vysledovat, že ve 20. letech začíná společnost mnohem více cestovat. A to nejen po českém území, ale také do světa. S tím souvisí i pravidla určující správné chování na veřejnosti v cizině, zahraničních hotelech a restauracích. V některých zemích platí jiný řád a cestující člověk se musí aspoň částečně vzdát svých každodenních návyků a přizpůsobit se životu jinde. „*V Americe, [...] do*

¹⁰² GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 67-68.

¹⁰³ Tamtéž, s. 69-71.

¹⁰⁴ JACK: *Noblesní autořidič*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 1, 1925. s. 19.

¹⁰⁵ Tamtéž.

restaurace, v které jsou dámy, nesmíš vstoupiti s kloboukem na hlavě. Američané smekají i ve výtahu, v kterém je dáma. V Rusku se hosté kloní ikonám v rohu umístěným, v Paříži se platí v menších restauracích u za ubrousek.“¹⁰⁶

Při cestování na parníku je člověk více v kontaktu s cizími osobami vzhledem k menšímu prostoru. Do užšího kontaktu se dostává muž u jídelní tabule, kdy sedí společně s dalšími cestujícími, v nižší třídě sdílí palubní kabinu, při procházce po palubě naráží na nové tváře atp. Při usedání k jídelní tabuli, je slušností, aby se muž představil již sedícím a teprve poté usedne. V jídelně je zakázáno kouřit. Guth-Jarkovský upozorňuje, že pro tyto účely jsou zřízeny na lodích tzv. *smoking room*. Chce-li muž navázat kontakt s cizí dámou na lodi, je vhodnější, aby požádal kapitána nebo někoho z jejich blízkých o představení. Galantní muž by neměl přijít přímo k ní a začít konverzaci. Ve sdílené lodní kabině se k sobě muži musí chovat ohleduplně, v nejlepším případě si hned ustanoví pořadí při mytí, oblékání, vzájemně si snaží vyhovět v otevírání/zavírání oken, snaží se být potichu, v případě, kdy někdo druhý spí. Celkově katechismus doporučuje pro cestování dobrou náladu a trpělivost, je důležité nenechat si zkazit zážitek z cesty špatným počasím, horším jídlem, nespolečenským spolubydlícím atp. Při prvním cestování lodí, popřípadě novějším, honosnějším parníkem není na místě být ze situace až příliš unesen, podle Gutha to působí na ostatní pasažéry dojmem, že je muž duchem nepřítomen a opět na sebe upoutává více pozornosti než by měl. Mnozí se při cestování neubrání mořské nemoci. V takových chvílích se doporučuje jít nejlépe stranou a být opět co nejméně nápadný. Stejně jako v hotelích a restauracích pomáhají cestujícím stevardi nebo též lodní sluhové. Za jejich služby je vhodně je

¹⁰⁶ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 145.

přiměřenou odměňovat částkou spopitného. Výši odměny se většinou muž dozví v příručkách.¹⁰⁷

2.1.6 Chování v cizině

Během cestování není dobré příliš šetřit. Guth preferuje myšlenku, že pokud si cestovatel připlatí za lepší pokoj, pohodlnější cestu vlakem/loďí/automobilem, připlatí si v lepší restauraci, zvýší si tím svůj zážitek z výletu a o to má krásnější a trvalejší vzpomínky. Tím však nechce nijak říct, že by měl rozhazovat na svých cestách peníze. Jen v rámci svých možností. Zdůrazňuje, jak je důležité dobře si přečíst průvodce a zjistit co nejvíce informací o dané lokalitě. Po návratu z cesty je důležité nepyšnit se jí. Je zdvořilejší ji celkově shrnout do pár vět a dál nechat doptávat se zvědavého posluchače, než mluvit dlouze o restauracích, kde výborně vaří, o úžasné cestě na parníku, procesu ubytování atp.¹⁰⁸

2.1.7 Zábava

Po skončení války nastává období zábavy. Společnost opět chodí do biografů, kin, na koncerty a vernisáže, do muzeí atp. První gentlemanské pravidlo slušného chování spočívá hned v koupi lístku. Gut-Jarkovský radí: žádné tlačení, jen klidné čekání ve frontě. Člověk nemusí mít strach, že nestihne začátek představení, neboť je zvykem, že show začne, až když není u pokladny fronta. Pokud jde muž s ženou do divadla, záleží na situaci, kdo vejde dříve do sálu. Guth doporučuje, že pokud žena zná místo sezení, vstupuje nejprve ona. V opačném případě vede muž, který se ještě před vstupem do sálu zeptá pracujícího personálu, kde se daná křesla nachází. Sedí-li v řadě, ve které se nachází mužovo sedadlo, již nějací lidé, požádá je o dovolení projít a nikdy neprochází otočen zády k nim. Pokud je muž pozván v divadle do lóže, vchází pouze se svolením majitele lóže. Pouze v případě, kdy je lóže na začátku představení neobsazená, vejde, ale obsadí jedno z horších míst a očekává, že jej

¹⁰⁷ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 148-150.

¹⁰⁸ Tamtéž.

majitel později požádá o přijetí lepšího. Správní muži, jsou-li v lóži s dámami, nechávají své přítelkyně a manželky sedět v prvních řadách a sami zaujmou místo za nimi. Mužům je na rozdíl od dam, povoleno navštěvování ostatních pánů během přestávek, avšak vždy alespoň jeden pán musí zůstat v lóži s dámami a dělat jim společnost.¹⁰⁹

Prvorepublikovému obecenstvu je doporučeno dbáti divadelního zvyků od divadelního kritika Francisqua Sarcey. Mezi nejdůležitější pravidla patří nechodit pozdě na představení, nerušit během představení, nepřekážet druhým ve výhledu, neupozorňovat na sebe přílišným smíchem nebo nezájmem, neprocházet kolem ostatních diváků v lavicích otočený k nim zády a nehrát si na společenského kritika.¹¹⁰

Podobná pravidla jako u stání ve frontě k pokladně platí při prohlídkách muzeí. Je neslušné, pokud se muž tlačí v davu dopředu, aby si mohl obraz či jiný předmět prohlédnout. Krom toho, že na sebe váže vědomě pozornost, je to velmi neetické. Guth doporučuje počkat až se místo uvolní a rovněž se má správný gentleman vyhýbat urážkám, pomluvám či jiné kritice děl. Pokud chce vyjádřit svůj nesouhlas, tak nejlépe důvěrně a stranou, popřípadě je vhodné říci, že objekt je „zvláštní.“¹¹¹

Další oblíbenou zábavou jsou plesy. Dle pravidel slušného chování je neslušné požádat o tanec ženu, která je již v kole a baví se s jiným tanečníkem, avšak článek od J. Sch. upozorňuje na skutečnost, že v prvorepublikové době je toto chování velmi běžné a mnohým tanečním párům tím ruší jejich zábavu. Ještě opovážlivější je požádat o tanec ženu, kterou muž nezná. Zde je opět vhodné požádat o představení někoho, kdo onu dámu zná, či požádat plesový výbor. Pokojnější taneční zábavu představuje čaj o páté, který autor vnímá jako

¹⁰⁹ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 89-95.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 96.

¹¹¹ Tamtéž, s. 102.

záležitost, jež mu dovoluje s ženou protančit celé kolo, aniž by je někdo zastavil, či jim překážel v taneční dráze.¹¹²

Při čaji o páté se však nejedná jen o čaj, ale zejména o limonády a kávy. Tento čas je vyhrazen zejména moderním tancům jako například slowfox, tango a blues. *Gentleman* popisuje, jak se v moderní společnosti již neklade důraz na jednotlivé vrstvy, které smí tančit. Je to většinou každý pracující člověk, který si dopřává po práci příjemného odreagování. Kromě tance se zde muži zlepšují v poslechu a porozumění hudbě, dále také poznávají hudební nástroje jako saxofon, havajskou flétnu, violinofon, či flexaton. S moderními tanci přichází změny, kterým se musejí tanečníci přizpůsobit. Pokud chtějí tancovat mezinárodní tance, musí přestat tančit sousedsky. Muž se nesmí kejklat v rytmu, nýbrž musí cvičit preciznost jednotlivých kroků. Tancem se muž prezentuje jako elegantní gentleman se smyslem pro rytmus.¹¹³

2.1.8 Restaurace, kavárny

Při vcházení do restaurace nebo kavárny Guth-Jarkovský radí, že muž má jít vždy první, aby mohl hledat volná místa k sezení a zároveň chránit dámu. Na pozdravy číšníků odpovídá jen letmým pokývnutím hlavy a nikdy se nepředstavuje. Pokud si muž chce přisednout k částečně obsazenému stolu, musí požádat o svolení ostatní členy. Tím se také ujistí, že dané místo je stále volné. Obsluhujícího oslovuje „*pane vrchní,*“ na sklepníka volá „*sklepníku – prosím.*“¹¹⁴ Správný muž nikdy nenechá mluvit dámu s číšníkem a objednává za oba. Důvod je prostý, žena je v tuto chvíli pod přímou ochranou muže. Osvětluje Guth-Jarkovský. Sedneli-li si s ženou k podélnému stolu je správné, aby se muž posadil až po ženě po její levé straně. U stolu má muž brát ženu jako významnou osobu a neopouští ji ani na

¹¹² J. SCH.: *Smím prosit???*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 4, 1925. s. 74-75.

¹¹³ EN: *Čaj o páté*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 3, č. 2, 1926, s. 39.

¹¹⁴ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 109-122.

chvíli kvůli jiným známým. Pokud však dáma svolí, může je pozvat ke stolu.¹¹⁵ Je-li nutné před použitím otřít ubrouskem příbor nebo skleničku, je taktní, aby se tak dělo v co největším utajení. Při sezení v restauraci se nesluší dívat se po dámách u vedlejších stolů. Pokud muž sedí v kuřácké místnosti, je vždy nutností požádat o dovolení kouřit všechny dámy u stolu, popřípadě nekuřáky. Jedná se sice o formalitu, ale společenská etiketa ji vyžaduje. Při placení muž ani mladík za slečnu neplatí, to si smí dovolit jen otec, bratr nebo blízký příbuzný či příbuzná. Správně vychovaný mladý muž nemá ani právo zvát slečnu do pohostinství. Pokud se tak stane, neplatí zde povinnost, že platí ten, co pozval. Správná dívka, pokud za sebe musí nechat platit chlapce, bere jeho platbu jako půjčku. V restauraci, kde se podává účet na talíři, nechává platící nenápadně 5-10% spropitné. Je-li pán s dámou již na odchodu, nenechá číšníka, aby dámě pomáhal do kabátu. Může si ho pouze nechat podat, ale vždy pomáhá dámě on sám. Po té může povolit číšníkovi, aby pomohl jemu. Při odchodu platí opačné pravidlo než u příchodu do restaurace. Žena vychází první a muž jí galantně přidržuje dveře.¹¹⁶

2.1.9 Chování k ženě

Jak se má správný gentleman chovat k ženě? Jeden z článků shrnuje odpověď do jednoho jediného slova: slušně. *Gentleman* podotýká, že společenské vztahy mezi mužem a ženou se neustále vyvíjejí. Poválečná doba přináší několik změn. V prvé řadě klesl počet mužů a stává se tak více zvykem, že slečny/ženy samy, chodí za chlapci/muži, aby zvýšily svoje šance provdat se. Dalším důležitým faktem je skutečnost, že válka vyčerpala nejen zemi, ale také finanční zajištění rodin. Muž si již není jist, že jeho příjem a finanční možnosti budou stačit na uživení jeho nové rodiny, stejně tak věno, se kterým přichází žena do manželství, již mnohdy neslouží jako finanční rezerva pro případy nouze. Muž má brát zřetel

¹¹⁵ EN: *Au restaurant: Malá úvaha o technice pravého postupu*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 2, 1925. s. 28.

¹¹⁶ GUTH-JARROVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 109-122.

na vzájemnou shodu. Některé postarší zvyky však přetrvávají, jako například, pravidlo dostavit se na místo schůzky dříve než žena a čekat na ni, nebo že má za svou partnerku platit v restauraci.¹¹⁷

Pokud gentleman touží po nějaké dívce a chce s ní trávit čas, doporučuje se v dobovém tisku, aby bral v úvahu, že se k ní má chovat tak, jak si on přeje, aby se chovala ona k němu. V této souvislosti by měl dotýčný přemýšlet do budoucna již o svatbě, neboť jestliže by s ním byla dívka často viděna a k veselce by nedošlo, velmi by to ublížilo její pověsti. Pokud spolu muž a žena již tvoří pár, smí být žena označována za přítelkyni. Pojmy jako: *holka*, *panička*, *milenka* jsou pro dámu zahanbující a není těžké si představit, co by si druhá strana pomyslela při takovém představení.¹¹⁸ Ze všech druhů žárlivosti by měl gentleman ovládat tu, ve které je nutné sebeovládání a sebevědomí zároveň. Žárlivost má muž potlačit a všechny připomínky a pomluvy přejít s klidem. *Gentleman* upozorňuje, že doba, kdy se jen za letmý pohled tasily zbraně, je již dávno pryč.¹¹⁹

Stane-li se však, že vztah mezi mladým mužem a ženou začíná chladnout a vše se pomalu blíží k rozchodu, je doporučováno, aby se pravý gentleman nenechal unést svými pocity. Mnohdy po rozchodu přicházejí požadavky, které se týkají společných fotografií, dopisů a dalších společných vzpomínek. Správný muž se má zdržet všech tahanic a pečlivě si rozmyslet svá porozchodová ultimáta a předložit je slečně. Je však povinností každého muže, aby vyslechl i protiargumenty a popřípadě došel s dámou ke kompromisu. Kontakt by se mezi bývalým párem neměl přerušit. Jen v případě, že to dáma vyžaduje. Pokud je však muž skutečně galantní, dáma by nikdy neměla s takovým požadavkem vyrukovat. Celkově zde

¹¹⁷ EŠTE: *Žena a muž v lásce dnešní doby*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 1, 1925. s. 8-9.

¹¹⁸ EŠTĚ: *Mladý muž, mladá žena*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 2, 1925. s. 33.

¹¹⁹ EŠTĚ: *Mladý muž, mladá žena*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 3, 1925. s. 66.

platí opět zásada, aby se muž choval po rozchodu k dámě přesně tak, jak si on přeje, aby se chovala ona k němu.¹²⁰

2.2 Co znamená být gentleman?

Doboví autoři se shodují, že správný muž má být moderní v celém slova smyslu. Je však otázkou, co vše je v tomto slovu zahrnuto. V první řadě si o člověku řekneme, že je moderní, nosí-li kvalitní oblečení střižené podle poslední módy. V dalším ohledu musí člověk jít s duchovním smýšlením doby. Kdybychom v rámci vlastností charakterizovali moderního gentlemana první republiky, mohli bychom o něm říci, že je to člověk, který: *„nepomlouvá, nenadává, nemlaská, neupozorňuje na sebe, nesrká kávu brčkem a nejí k černé kávě telecí maso jako zákusek. Moderní člověk jde s dobou v tom, že sleduje bedlivě její duchovní vývoj a podle něho konstruuje svou životní formu. Moderní člověk nebude notorickým pijákem, [...]bude denně cvičiti, [...]hledět na to, aby byl co nejzdravější. Doba udává i tón zevnějšku. Moderní člověk nebude křepčiti za módou, ale nepůjde ani pozadu za ní. [...] Moderní člověk – toť gentleman.“*¹²¹ Cílem správného společenského vychování první republiky je gentleman všech ctností a dobrých mravů.

2.2.1 Kdo může být gentlemanem?

Revue objasňuje, kdo je ve společnosti vlastně gentleman. Vychází přitom z anglického středostavovského typu, kde se pod tímto pojmem skrývá vyšší střední vrstva, která má postavení uprostřed mezi vysokou šlechtou a pracujícími třídami. A dodává, že *„tak jako jsou skladatelé lidových písní, kteří neznají not, tak také mohou býti lidový gentlemani.“*¹²² Dále by gentleman neměl být zaměňován s módním panákem, má být nenápadný a ovládat pravidla etikety. Zvládnutí společenských pravidel chování může být

¹²⁰ EŠTĚ: *Mladý muž, mladá žena*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 2, č. 4, 1925. s. 88.

¹²¹ KLEPETÁŘ, Jan: *Co je moderní?*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 2, č. 5, 1925. s. 110.

¹²² FUCHS, Alfred: *Trochu učený feuilleton o gentlemanovy, taktu, vkusu a chucu*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 2, č. 11, 1925. s. 275.

pokládáno i za druh umění, kterému se má každý muž naučit. Karel Horký se ve své veselohře „*Tunel*“ snaží na příkladu ukázat jaký je rozdíl mezi slušným člověkem a gentlemanem. Situace se odehrává na ulici, kde muž najde dopis, který není opatřen poštovní známkou. „*Průměrný slušný člověk jej zvedne a hodí jej do nejbližší schránky. Gentleman jde do nejbližší trafiky, koupí naň známku a hodí jej do schránky. Pomyslí si: Mne ta koruna neochudí a jinému snad ušetřím zbytečných nepříjemností [...] Gentlemanství se obyčejně definuje jako solidarita slušných lidí.*“¹²³ Profesor Škola doplňuje tuto úvahu slovy: „*[...] gentlemanství, jež bývalo výsadou, se zdemokratizovalo tak, že důstojnost ta jest dostupná komukoli, cizince nevyjímajíc.*“¹²⁴

2.2.2 Pověst

Každý správný gentleman musí vědět, že pověst je třeba chránit a opečovávat. Člověk s dobrou pověstí nemluví s každým, koho potká, dbá, aby jeho oblečení bylo vždy čisté, byť by se mělo jednat jen o výměnu kapesníku, dobrý člověk se nesnaží mluvit o politice, neboť to je věc nečistá, dobrou reputaci dále ovlivňují hospodářské a finanční úspěchy. To, že muž může druhému půjčit, z něj dělá milosrdného člověka a naopak, pokud je muži něco půjčeno, je považován za duchaplného, důvěryhodného a plnicího závazky. Muži, kteří toho moc nenamluví, jsou považováni a hodni obdivu, neboť se očekává, že kdykoliv něco řeknou, bude se jednat o rozumnou poznámku či moudrost. Obecně platí, že muži, kteří toho namluví moc, byť pro veřejné blaho (například politici), jsou více kritizováni než muži, kteří se drží stranou.¹²⁵ Galantní muž se má vyvarovat hrozbě ješitnosti, jelikož v sobě nese, pýchu, namyšlenost, nadutost a pohrdání. Ješitného muže lze poznat již na ulici, dle stylu chůze nebo dle stylu jeho oblečení, jež nese v sobě odraz poslední módy či je výstřední. Tím se vymyká společenskému standartu, který vyžaduje rovnost a žádné poutání pozornosti.

¹²³ FUCHS, Alfred: *Gentleman a morálka*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 2, č. 12, 1925. s. 303.

¹²⁴ ŠKOLA, Z.: *Co je to gentleman?*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 3, č. 1, 1926. s. 7.

¹²⁵ KLEPETÁŘ, Jan: *O dobré pověsti*. In: *Gentleman revue moderního muže*, roč. 3, č. 12, 1926. s. 279-280.

Takovíto páni si myslí, že jsou neodolatelní a elegantní. V souvislosti s tím se přemění na tzv. lvy salónů, chodí do společnosti, mají vysoké sebevědomí, flirtují s každou pěknou dívkou, kterou potkají a nebrání se navázání bližších styků s osobou druhého pohlaví i přesto, že mají manželky.¹²⁶ Ve čtvrtém ročníku časopisu *Gentleman* jsou nabádáni muži k úsměvu, který nic nestojí, druhému může zlepšit den, představuje zdraví jak duševní tak i fyzické, sílu, eleganci a dobrotu.¹²⁷

2.2.3 Prvorepublikový vzor

Za velkého muže a vzor mužské populace je pokládán Masaryk. S ním jsou spojeny pojmy morálky, solidnosti, tolerance a duchovních kvalit.¹²⁸ Dosvědčuje to i příspěvek k 75. narozeninám prezidenta. Podle autora článku představuje Masaryk člověka se zdravým rozumem, normálního, disciplinovaného a hlavně moderního. Obrací se s různými požadavky na všechny typy lidu, nezáleží mu na rodokmenu, penězích, zkrátka jsou požadavky na všechny stejné. Je zakladatelem nového demokratického občana. Svůj medailon autor ukončuje slovy: „*Všichni nemůžeme být Masarykem. Ale každý jím může být pro sebe, pro svou domácnost, pro práci, kterou dělá, pro kruh lidí, s nimiž se stýká. Být moderní, toť být jakým, být mám.*“¹²⁹

¹²⁶ KROPÁČ, František: *Kult ješitnosti*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 3, č. 9, 1926. s. 204.

¹²⁷ BAGHÝRA: *Protekce úsměvu*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 4, č. 12, 1927. s. 266.

¹²⁸ UCHALOVÁ, Česká móda, s. 5.

¹²⁹ RADKOVSKÝ, Pavel: *Klassik velké doby*. In: *Gentleman*: revue moderního muže, roč. 2, č. 3, 1925. s. 53.

3. SPRÁVNÝ VZHLED

3.1 Znaky módního muže

V moderní době se začíná více nahlížet na člověka zvenčí než na jeho vnitřní krásu. Ta byla samozřejmě i nadále důležitá, avšak správně ušitý a hezky vypadající oblek padne lidem do oka dříve, než dotyčného vůbec poznají. „*Dokonale oblečený muž vzbuzuje nejen dobrý dojem, ale jest sám sebou jistější a má pocit jakéhosi téměř fyzického uspokojení.*“¹³⁰ Zde se hodí uvést ještě jednou slova Mileny Jesenské, kdy podle ní „*nedělají šaty člověka, ale člověk šaty*“, nebo „*je velký rozdíl býti dobře oblečen, anebo býti luxusně oblečen.*“ „*Připadá mi, že je kulturním barbarstvím mít více šatů, než se nezbytně potřebuje, právě tak jako mi připadá, že je kulturním barbarstvím, je-li těch několik potřebných šatů ve skříni ošklivých.*“¹³¹

V Československu je typickým znakem pro pánskou módu 20. a 30. let jednotnost a demokratičnost a do oblasti módy zasahuje i styl T. G. Masaryka, jakožto všeobecně uznávané autority. Typickým se pro něj stal nekonvenční jezdecký oblek.¹³²

Ačkoliv se mužský oblek zaměřuje spíše na nenápadnost, náklady na něj nejsou nejmenší. Oproti dobám minulým si páni nevystačí jen s běžným oblekem skládajícího se ze saka, vesty a kalhot. Teď je důležité, aby měl muž v šatníku speciální oděv na sport, procházky, večerní zábavu, jízdu autem, úřední záležitosti atp. V časopise z roku 1926 je zmíněno sedm druhů oblečení, které správný muž potřebuje během jednoho dne. Župan, jednobarevný společenský oblek s buřinkou, ležérnější tmavší sako a světlé kalhoty s měkkým světlým kloboukem, pumpky s pulovrem, krátké kalhoty s tílkem, smoking a frak,

¹³⁰ *Muž dobrého zevnějšku*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 6, 1927. s. 133.

¹³¹ JESENKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 14.

¹³² UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 97.

příčemž k obojímu patří cylindr.¹³³ Časopis *Gentleman* rozšiřuje toto číslo o dalších sedm, neboť určuje jaké obleky, má muž v šatníku uschovávat. Jsou to: temný zimní oblek, světlý oblek jarní (vhodný i pro léto), modrý oblek s dvouřadým sakem, společenský oblek kombinovaný, šedivé dlouhé kalhoty, sportovní oblek nebo pumpky a smokingový oblek. U majetnějších mužů nemá chybět oblek žaketový nebo redingotový, frakový a letní z fresca nebo tropicalu.¹³⁴

3.2 Elegance

Prvorepublikový muž se má oblékat elegantně. *Gentleman* apeluje na důležitost elegance, a že každý si svou eleganci tvoří každý sám, starší muži se většinou drží módy svých mladých let, a mladí páni se spíše snaží řídit novodobou módou. Důležité je cítit se ve svém ošacení dobře, pohybovat se nenuceně a uvolněně. Elegantní muž tedy neznamená ošacený podle posledních módních hitů. Je však důležité si uvědomit, co je již jen přežitkem a zaslouží z šatníku odstranit. Podstatné pro muže je, že eleganci tvoří on sám, nejružnější módní doplňky jen pomáhají podtrhnout jeho styl. Svou osobní eleganci si získává díky krejčím, módním časopisům či přátelům a jejich doporučením. Je k ní zapotřebí trocha majetnosti neboť za oděvy se musí platit. Můžeme říci, že je to „*druh subtilního umění se oblékati a vyjadřovati šatovou estetikou kulturu ducha*.“¹³⁵

3.3 Jednotlivé prvky mužského oděvu

3.3.1 Slavnostní oděv

Gentleman a Guth-Jarkovský se shodují, že mezi základní slavnostní ošacení patří frak, žaket a smoking. Tyto oděvy nebyly často samozřejmostí v mužově skříni, někteří je dědí a nedbají na modernost. Pokud je ke slavnosti vyžadován frak, v krajní situaci si jej může muž

¹³³ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 85-86.

¹³⁴ EISELT, Josef: *Pánský šatník*. In *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 4, č. 3, 1927. s. 63.

¹³⁵ EISELT, Josef: *O podstatě elegance*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 4, č. 9, 1927. s. 201.

i vypůjčit. Žaket je méně slavnostní než frak a vyvinul se z vycházkového oblečení. Tento typ obleku nosí někteří páni, zastávající vyšší postavení nebo ti, kteří si potrpí na vyšší eleganci při procházkách.¹³⁶ V roce 1927 je doporučen nosit k audiencím, oficiálním reprezentacím, zahájením výstav, svatbám a dalším významným událostem.¹³⁷ Kuřácké sako neboli smoking, se užívá z počátku zejména ve společnosti, kde se vyskytují sami muži, tedy v kuřáckých salónech. Jeho funkčnost se však díky většímu pohodlí rozšiřuje i do divadel a restaurací.¹³⁸ Ke konci námi sledovaného období je nejvýraznějším rysem u saka útlý pas a vycpaná ramena. Dvouřadá saka stále ještě nemizí, používají se pro slavnostnější chvíle, daleko více se však prosazují saka na tři knoflíky, přičemž se zapíná jen ten prostřední. A jako ozdoba slouží malý kapesníček v kapse. Ve 30. letech mizí černá jako základní barva, do módy vstupuje námořnická modrá, indigová a ocelově modrá. Pro většinu příležitostí se dá použít oblek skládající se ze saka, kalhot, vesty, košile a kravaty. Žaket se stává oblekem vysokých úředníků nebo diplomatů.¹³⁹

Elegantní typ oděvu přísluší zejména návštěvám divadla, slavnostním koncertům a dalším důležitým ceremoniím. Jedná-li se o divadlo, Guth zde doporučuje, aby se člověk, který sedí v lóži nebo v předních sedadlech, oblékl lépe než ten, který sedí na horším místě a dále upozorňuje na základní prvky správného oblékání: při slavnostních premiérách a v honosnějších divadlech se obléká smoking nebo frak s černou vestou a kravatou. Ve varieté a v lehčích divadlech si muži mohou ponechat tmavou hladkou hůl se zlatou rukojetí a klobouk. Zde se také může místo smokingu či fraku zvolit večerní oblek. Je důležité, aby si muž uvědomoval, že ke smokingu se nikdy nebere cylindr. Všeobecně je dobrým mravem se obléknout elegantně. V zimním období, by měli páni nosit tmavší obleky než v létě.

¹³⁶ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 89-91.

¹³⁷ EISELT, Josef: *Pánský šatník*. In *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 4, č. 3, 1927. s. 63.

¹³⁸ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 89-91.

¹³⁹ Tamtéž, s. 135-136.

Vzhledem k tomu, že oblečení do divadel je honosnější, doporučuje se dopravit se na představení autem, neboť během chůze na nás róba poutá pozornost, což je v rozporu s mravním řádem.¹⁴⁰ Ačkoliv byli muži velmi dobře informováni z časopisů o nejnovější módě, statistika z roku 1929 dosvědčuje, že čeští muži výrazně nedbali zásad správného oblékání do společnosti. V reprezentativním divadle v Praze bylo možno vidět při jednom z představeních pouze „2 muže ve smokingu, 4 v žaketu a žádného ve fraku. Za to jedna třetina byla v kombinovaném obleku z tmavého saka a proužkovaných kalhot a dvě třetiny ve vycházkových oblecích.“¹⁴¹

3.3.2 Pláště

Přes oděv se nosí tzv. trenčkoty, burberry neboli pláště. Jedná se o pohodlný univerzální svrchník, který je většinou i nepromokavý. Jeho éra začíná již v době války, kdy je součástí anglické uniformy. Je určen jak pro muže, tak i pro ženy a má mnoho variant. Přepásané, volné, dvouřadové i jednořadové, s rukávy všitými nebo klínovými.¹⁴² Častým se stává ulster, plášť s velkými kapsami revíry, širokými rukávy a velkými knoflíky. Jedním z nejkonzervativnějších je tzv. chesterfield, který je zejména v Anglii považován za sportovnější dvouřadý plášť.¹⁴³

3.3.3 Sportovní oděv

Sportovní oblečení tvoří další kategorii. Důležitou roli hraje kvalita látky zaručující prodyšnost, a střih umožňující volný pohyb.¹⁴⁴ Některé sporty se již v prvorepublikové době vyznačují typickou barvou nebo druhem oblečení. Například pro tenis je typická bílá barva, dlouhé bílé kalhoty, košile, pulovr nebo bílé triko s rukávy a pololímečkem. Celkově se

¹⁴⁰ GUTH-JARCOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 97-99.

¹⁴¹ UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 104.

¹⁴² KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 91-92.

¹⁴³ Tamtéž, s. 139.

¹⁴⁴ UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 108.

začínají těšit stále větší oblibě kalhoty, tzv. pumpky, což jsou kalhoty z nejrůznějších materiálů a střihů, většinou sahající na kolena. Ve 20. letech jsou populární hodně široké. Často je k nim nošen pulovr, podkolenky a polobotky, může být však i kratší, přepásaný plášť a měkký klobouk.¹⁴⁵ Koupání v přírodě již není určeno jen pro návštěvníky mořských pláží a mořských lázní, rozšiřuje se využití rybníků i řek, přidává se nový druh rekreace, opalování.¹⁴⁶ V plavecké kategorii se objevuje nový hit a to kombinace tílka a spodků. Jejich nevýhodou však je, že po namočení déle schnou a mokrá látka brání tělu v ohřívání se. Pro pány je zde výhodou možnost vysvléknout si vršek. Spodky jsou většinou černé, červené, modré, tílko je v jiné barvě než spodky, mnohdy zdobené proužky. Pro koupání je nejvhodnější obuv plátěná a rozšiřuje se i gumová, která lépe brání poškození nohou při chůzi po kamenech. V souvislosti s obuví se však objevují problémy týkající se hygieny, proto je nejlepší vybírat plátěnou obuv s gumovou podrážkou.¹⁴⁷

3.3.4 Všední úbor a úprava vzhledu

Dle Kybaltové se má prvorepublikový základní všední úbor skládat z kalhot a košile. Kalhoty jsou rovné, volné, mohou mít záložky, ale není to nutností. Většinou zakrývají část bot. Košile jsou oproti tomu bílé, většinou doplněné vyztuženým samostatným límcem, rozšiřují se však i barevné s přišitým límcem. Košili doplňuje kravata. (Mimo sportovní oblečení, zde se jí muži vzdávají.) V polovině 30. let je k večernímu obleku kravata dvojité obtáčená, aby byl uzel pevnější a více zřetelný. Stále více mužů nosí motýlka.¹⁴⁸

Mezi každodenní činnost patří stravování a podle pravidel je správné se na každé posezení u jídla v restauraci či na návštěvě řádně obléci. Ačkoliv si tato pravidla své dodržování nevynucují, je důležité chodit k jídelní tabuli v čistém a upraveném oděvu. Pro

¹⁴⁵ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 93.

¹⁴⁶ ŽIVNÁ, *Šaty dělají člověka*, s. 92.

¹⁴⁷ EISELT, Josef: *Pánský šatník*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 5, 1927. s. 108.

¹⁴⁸ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 138.

oběd (lunch) nejsou žádná doporučení. Výjimku tvoří slavnostní obědy. K večeři muž usedá ve smokingu nebo ve fraku. V noblesnějších zařízeních muž odkládá hůl, plášť, klobouk i deštník.¹⁴⁹

Za zajímavý fakt považuji skutečnost, že ve 20. letech nesmí muži ani v tom největším horku odkládat a dokonce ani rozepínat saka, límec nebo chodit bez vesty. Pro horké dny se šije oblek bez podšívky a šije se z lehkého, tenkého a prodyšného materiálu zvaného fresco-tropical.¹⁵⁰

Gentleman upozorňuje, že ke správné reprezentaci muže náleží i upravená tvář. Doporučuje holiť ráno, neb jsou ruce a nervy odpočaté a je menší riziko pořežání. Na tvář si muž pečlivě nanáší pěnu a přiloží na plochu čepel k tváři. Drobné ranky si ošetří tyčinkou z dusičnanu stříbrného a draselného, následně nanese kolínskou nebo levandulovou vodu, tváře si maže krémem a pak použije pudr. Trápí-li muže červené podrážděné skvrnky i večer, je dobré použít na noc zinkovou mast. Stane-li se, že muž trpí nějakou nemocí kůže či vousů a nedoporučuje se mu holení, je v takovém případě povoleno, aby zůstal zarostlý nebo se jen zastříhával.¹⁵¹ Někteří preferují knírky, jež zakrývají ústa. Využívají toho například akcionáři, u kterých hrozí, že bez knírku ostatní poznají jejich reakce během jednání.¹⁵² Vlasy jsou krátce zastřižené a bez kadeří.

3.3.5 Cestovní oblečení

Pro různé druhy cestování se doporučují různé obleky. Záleží na dopravním prostředku, kterým cestujeme. Je logické, že se pro cestování na kole hodí jiné oblečení než například pro cestování vlakem. Při cestování vlakem si muž bere oblek ze středně tmavé šedi nebo hnědi, může být i lehký vzorek. Vesta je na pět knoflíků a opatřena vnitřními

¹⁴⁹ GUTH-JARCOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 110.

¹⁵⁰ UCHALOVÁ, *Česká móda*, s. 105.

¹⁵¹ KOLLINER: *Hygiena holení*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 4, č. 7, 1927. s. 139-140.

¹⁵² KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 95.

kapsami, které jsou vhodné pro bezpečné uchování cenností. Cestovní oblek na palubu muž bere s ohledem na klima v místě, kam jede, na délku cesty a proměnlivost počasí. Zde se hodí kalhoty světlejších barev, vzorkovaná košile s měkkými manžetami, límcem téhož materiálu nebo polotuhým. Ke světlým kalhotám se nejvíce hodí bílý plátěný nebo jelenicový střevíc či numbuk. Také je důležité zavazadlo. Schopnost správně zabalit věci je považována za jistý druh umění. Správný muž si má pamatovat, že všechny potřebné věci denní potřeby (pouzdro s mýdlem, ručník, kartáček na ruce, zubní kartáček, pasta, ústní voda, kolínská, antiseptikum, schránka na holení, sirky, nůžky a mnohdy i pyžama) vloží do toaletního/příručního zavazadla a ty méně potřebné do většího, které otevře až na konci své cesty. Velké zavazadlo nemá mít více jak 75 x 40 x 20 cm.¹⁵³ Zavazadla jsou ze stejného materiálu a jsou opatřena cedulkou se jménem vlastníka, dále řemeny, které zabrání rozpadu kufru a plátěným obalem, který chrání proti odření a jiným nehodám. Během delších cest je možno vzít s sebou až 3 zavazadla plus obaly na klobouky a na sportovní potřeby (hole na golf, tenisové rakety, atp.). Na dlouhou cestu je příruční/toaletní zavazadlo rozděleno. Do toaletního zavazadla muž vloží výše uvedené potřeby, do příručního jeden oblek a pár bot pro případ, že by velké zavazadlo dorazilo na konečné místo později než cestující.¹⁵⁴

3.4 Doplnky

3.4.1 Hodinky a obsah mužových kapes

Mezi doplňky mužova úboru patří hodinky. Tento strojek je vyhrazen zejména pro pány, nikoliv pro ženy. Vzhledem k tomu, že sledování času je stejně důležité jako tlukot srdce, jak podotýká *Gentleman*, je pro ně určeno místo v kapsičce ve vestě přímo pod srdcem. Hodinky je také možno nosit na levé ruce. V kapsách má muž také malou knížečku v červené safíánové kůži, kde schovává židovský i křesťanský kalendář na právě probíhající

¹⁵³ EISELT, Josef: *Pánský šatník*. In: *Gentleman: revue moderního muže*, roč. 4, č. 4, 1927. s. 90-91.

¹⁵⁴ GUTH-JAROVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 142.

rok, ale i na rok budoucí, poštovní předpisy, stupnice kolkové, seznam adres a telefonních stanic, pár stránek, pro zaznamenání událostí každého dne (jako například záznamy o útratě), vizitky a legitimace. Kvůli přítomnosti knížky je nutné mít u sebe psací potřeby, většinou se nosí obyčejná tužka anebo plnicí pero. Čím dražší pero je, a pokud je s ním dobře zacházeno tím déle muži slouží. Během psaní se špička pera přizpůsobí mužově ruce, a proto se nedoporučuje, aby bylo pero půjčováno jinému. Dále do kapsy náleží hřebínek, který je ovšem nepotřebný, nemá-li muž vlasy. Zrcátko k němu nepatří, to budí dojem ješitnosti. Do levé kapsy na prsou u kabátu se vkládá hedvábný či batistový šáteček.¹⁵⁵ Ten je většinou čistě bílý a na okrajích jej zdobí různé ornamenty v šedé, jasně hnědé a světle modré barvě. Kapesníčky se opatřují monogramem začátečního písmene příjmení.¹⁵⁶ Veškeré klíče, které je nutné nosit s sebou, nosí muž v zadních kapsách u kalhot. Kuřáci doplňují své kapsy o vkusná pouzdra na cigarety, popřípadě tabatěrky. Lulkaři nosí lulku v koženém měkkém sáčku, pytlík na tabák (plochý) a zapalovač. Pánovi, který kouří cigarety, stačí cigaretová krabička a spíše, než zapalovač nosí krabičku zápalek nebo lámací sirky.¹⁵⁷

3.4.2 Klobouk, obuv a další doplňky

Důležitým doplňkem je také pokrývka hlavy. Nejčastěji se objevuje měkký plstěný klobouk, cylindr s buřinkou pomalu mizí a objevují se jen při speciálních příležitostech.¹⁵⁸ Za doplněk považujeme také obuv. Moderní jsou různé typy polobotek. Dále se využívají kamaše, při deštivém počasí galoše a pro taneční večery nebo čaj o páté jsou tady tzv. šimy,

¹⁵⁵ MOLLENDÁ, Miloš: *Obsah mužových kapes*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 7, 1927. s. 154-155.

¹⁵⁶ EISELT, Josef: *Pánský šatník*. In Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 3, 1927. s. 64.

¹⁵⁷ MOLLENDÁ, Miloš: *Obsah mužových kapes*. In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 7, 1927. s. 154-155.

¹⁵⁸ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 94.

boty s prodlouženou špičkou.¹⁵⁹ Pokud muž nese hůl či deštník, nesluší se, aby jej držel v podpaží, šermoval jím, popřípadě tloukl do dlažby.¹⁶⁰

¹⁵⁹ KYBALOVÁ, *Od zlatých dvacátých*, s. 95.

¹⁶⁰ GUTH-JARKOVSKÝ, *Společenský katechismus*, s. 16.

ZÁVĚR

Ideální muž v éře první republiky byl takový, který se choval jako gentleman. Správný muž si osvojil předepsaná pravidla v oblékání a chování, která mohl najít v dobovém katechismu nebo tisku. Správným gentlemanem mohl být každý muž, jak se shodují doboví autoři a pravidla chování, avšak měli bychom přihlídnout k tomu, že ne všichni muži kupovali revue *Gentleman*, a že ne všichni si osvojili pravidla chování podle Gutha-Jarkovského.

Ideální prvorepublikový muž je takový, který dokáže čelit nově nastalé politické, ekonomické i sociální situaci. Dokáže se vyrovnat s úpadkem starého řádu, kdy nejmocnější pozice zastávají urození a bohatí. Nyní je může obsadit kdokoliv, kdo má znalosti a konexe.

Pro dobro fungující rodiny a vzhledem k ženským emancipačním hnutím se prvorepublikový muž (pomalu) začíná angažovat ve výchově dětí a ve vedení domácnosti. Zároveň má brát ohled na vzájemnou rovnost, věrnost a ohleduplnost k manželce, neboť může dojít k rozvodu manželství.

Správný muž nepohlíží na ženy usilující o emancipaci jako na osoby jdoucí proti nim, ale bere v úvahu fakt, že ženská hnutí na československém území se v první řadě snaží o vytvoření národního státu. Vážnost tohoto smýšlení zdůrazňuje sám Tomáš Garrigue Masaryk jakožto osoba zobrazující veškeré cnosti, a který je symbolem prvorepublikové éry a uznává ženy jako mužům rovné po stránce citové a intelektuální.

Inspiraci v módě a chování hledá muž zejména v Anglii a Francii, dobový tisk se však orientuje i na další země zejména umístěných západně od Československa.

Zásadám správného chování se učí prvorepublikový muž zejména ze *Společenského katechismu* od Stanislava Jiřího Gutha-Jarkovského a z revue *Gentleman*. Obě tiskoviny si

kladou za cíl vychovat z muže správného gentlemana. Časopis čerpá v rámci společenského hlediska převážně z výše uvedeného katechismu a ten zase čerpá inspiraci z předešlých mravouk a z poznatků z ciziny, které Guth-Jarkovský získával při svých cestách. Revue se zabývá zároveň i dalšími tématy jako jsou sport, kultura, vztahy a cestování. V časopise se nachází reklamy, ze kterých muž čerpá inspiraci nejen pro sebe, ale i pro ženu, která vede jeho domácnost pro zvelebení a usnadnění práce v domě, dozví se, které obleky jsou v módě a kde je koupit, některé reklamy poskytují inspiraci na vhodný vánoční dárek anebo si na základě nabídky může vybrat do které restaurace, kavárny či hotelu půjde na dobré jídlo či zábavu.

K zásadám správného chování patří slušné a správné vystupování jak doma, tak na ulici. Doboví autoři zdůrazňují, že muž může být ze sebeckudší rodiny a i přesto z něj může být gentleman. O stupni jeho vychování hovoří samotné držení těla, chůze, gestikulace a kultivované srdce. Ačkoliv vzhled je důležitý a podtrhává mužovu osobnost, to jakým způsobem reaguje na dané situace, z něj dělá správného, galantního muže.

Ke správným prvorepublikovým zásadám patří zvládnutí pravidel pozdravu, poklony a vedení partnerky. Správný gentleman zná pravidla zdvořilé konverzace, nemluví jen o sobě a o odborných tématech, kterým rozumí jen on. Do hovoru dovolí zapojit i jiné osoby a vyvaruje se šeptání či nevhodného smíchu. Je důležité, aby na sebe nepoutal zbytečnou pozornost, nebyl výstřední, neprohlížel si prozíravě ostatní a ani sám sebe ve výlohách. Žvýká a kouří, ale jen v přiměřené míře, a aby to nebylo nikomu na obtíž. Správný gentleman je zdvořilý a ví jak se správně chovat během cestování a to v nejružnějších dopravních prostředcích jako jsou auta, vlaky, autobusy, tramvaje nebo i parníky. Nedělá rozdíl mezi ženou z vesnice a z města, pokud to situace žádá, nabídne jí pomoc. Pomůže i starším osobám. Prvorepublikový muž žije kulturou, baví se v divadlech, navštěvuje biografy, tančí na plesech a účastní se čajů o páté. Důležitým projevem jeho galantnosti je

chování k samotné ženě – partnerce, kdy ji muž opečovává a chová se k ní tak, jak si přeje, aby se chovala ona k němu.

Změny jsou patrné především na ženském oblečení. Mužské obleky se ustálily již ve století předešlém. Avšak to neznamená, že se pánská móda nevyvíjí. Ano, ale jen pozvolně, umírněně a rovnostářsky. V ženském outfitu se vše zkracuje. Rukávy, sukně, vlasy, objevují se první sportovní dresy pro ženy, prohlubují se výstřihy a odhalují se záda. Mizí korzety, objevují se podvazkové pásy s podprsenkami. Modely jsou z jednoduchých střihů. Výstřednosti nejsou doporučeny, neboť na sebe člověk upoutává příliš velkou pozornost. Centrem ženské módy je Paříž. Oproti tomu pánové vzhlíží k Londýnu, který je symbolem gentlemanství, fair play a dalších mužských cností.

Muži si mohou (stejně jako ženy) vybírat ze dvou typů módního odívání. V první řadě to je *haute couture*, která vyrábí originální modely a inspiruje návrháře, švadleny a šičky z celého světa. Na druhé straně je zde cenově dostupnější *konfekce*. Většinu inspirace týkající se módy a pravidel chování čerpají čeští muži ze zahraničí a to zejména ze západu jak již bylo výše řečeno. Nejen v katechismu, ale i v novinách se píše spousta článků odkazujících na módu a zvyky v Anglii, Francii, Americe, Itálii, Španělsku atd. Je to zejména z toho důvodu, že v Československu chybí domácí společenské vzory.

Vzhledem na sebe muž nemá vůbec upoutávat pozornost, nemá nosit výstřednosti a dbá na lehkou eleganci. Móda je dostupnější díky konfekci a správný muž má mít ve svém šatníku více druhů oblečení, pro každou denní situaci. Nejzákladnějšími kousky v jeho skříni jsou žaket, smoking, frak, plášť, sportovní oblečení a oděv vhodný pro cestování a každodenní nošení. Má být vždy upravený, oholený, ostříhaný a čistý. Mezi každodenní doplňky pánova úboru patří správně vybrané boty, klobouk hodinky a může být hůlka,

V kapse má schovaný kalendář, papír s tužkou, pouzdro na cigarety/doutníky, sirky a má-li vlasy, nosí u sebe hřebínek.

Dle dobových názorů se objevuje v éře první republiky nový styl samostatné moderní ženy, která je schopna samostatně myslet a pracovat. Muži si oproti tomu stěžují na jejich podřízenost ženám, kdy jsou postaveni na pozice pouhých platičů a zdůrazňují, že ženy si jsou toho vědomy. Další autor upozorňuje na krizi, která vyplývá ze strachu, že jeden by mohl být lepší než ten druhý. Snaží se poukázat jak na důležitost průměrnosti, tak i na důležitost nadprůměrnosti a na to, že někteří „lepší“ občané mohou přispět k rozkvětu Československého státu.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Seznam pramenů

Gentleman: revue moderního muže, roč. 2, č. 1-12, Praha 1925.

Gentleman: revue moderního muže, roč. 3, č. 1-12, Praha 1926.

Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 1-12, Praha 1927.

GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav: *Společenský katechismus. Na veřejnosti. Rodinné události*. Praha 1922.

GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav: *Společenský katechismus, rady a pokyn. Ve společnosti*. Praha 1914. (redakčně upraveno).

<http://www.rodon.cz/admin/files/ModuleKniha/1146-Spolecensky-katechismus.pdf> (staženo 2. 3. 2017)

Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html (staženo 20. 4. 2017)

Seznam literatury

BADINTER, Élizabeth: *XY: o mužské identitě*. Praha 2005.

BUREŠOVÁ, Jana: *Okolnosti a souvislosti postupu žen k podobě společensky samostatné aktivní lidské bytosti*. In: ČADKOVÁ, Kateřina – LENDEROVÁ, Milena – STRÁNÍKOVÁ, Jana: *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice 2006.

DRESLER, Jaroslav: *Masarykova abeceda*. Praha 1990.

DÚPALOVÁ, Eva: *Rodina v historickém kontextu*. Brno 2010. (nepublikovaný bakalářská práce)

DÜLMEN, Richard van: *Historická antropologie: vývoj, problémy, úkoly*. Praha 2002.

JESENSKÁ, Milena: *Člověk dělá šaty*. Praha 1927.

KALIBOVÁ, Květa: *Úvod do demografie*. Praha 2004.

KÁFOŇKOVÁ, Jarmila: *Postavení žen v české společnosti v posledních 100 letech*. Brno 2006. (nepublikovaná bakalářská práce)

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl 1, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Praha 2000.

KŘÍŽKOVÁ, Lucie: *Revue Gentleman 1924-1927*. Brno 2011. (nepublikovaná magisterská práce)

KYBALOVÁ, Ludmila: *Od „zlatých dvacátých“ po Diora*. Praha 2009.

LENDEROVÁ, Milena: *Genderové stereotypy a konstrukt maskulinity ve společenských katechismech*. In: HUTEČKA, Jiří – PAVLÍČKOVÁ, Radmila – ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila: *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti. Koncepty, metody, perspektivy*. Praha 2012.

LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i k modlitbě, žena v minulém století*. Praha 1999.

LIPOVETSKY, Gilles: *Móda a její úděl v moderní společnosti*. Paříž 1987.

OSVALDOVÁ, Barbora: *Česká média a feminismus*. Praha 2004.

UCHALOVÁ, Eva: *Česká móda 1918-1939: elegance první republiky*. Praha 1996.

UCHALOVÁ, Eva a kol.: *Pražské módní salóny*. Praha 2011.

STANĚK, Vlastimil: *Filozofický a sociologický odkaz T. G. Masaryka v souvislostech sociálních*. Brno 2006. (nepublikovaná bakalářská práce)

VESELÁ, Renata: *Vznik Československé republiky a novelizace rodinného práva*. In: *Dny práva* 2008. Brno 2008.

VESELÁ, Renata a kol.: *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. Praha 2005.

WÁGNEROVÁ, Alena: *Milena Jesenská*. Praha 1996.

ŽIVNÁ, Želmíra: *Šaty dělají člověka*. Praha 1976.

*****, Countess of: *Mixing in society. A complete manual of manners*. London and New York 1870.

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1. Reklamní upoutávka na revue Gentleman.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 11, 1927. s. 257.

2. Reklamy firmy Fr. Klapucha.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 3, č. 2. 1926. s. 29.

3. Reklamní sdělení upozorňující na nabídku hotelu DE SAXE.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 2. č. 9, 1925. s. 205.

4. Reklama přípravku na holení.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 2, č. 10, 1925. s. 237.

5. Upoutávka na knihu věnující se mužským problémům.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 4, č. 2. 1927. s. 44.

6. Reklama na míče značky Dunlop.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 3, č. 5, 1926. s. 121.

7. Vánoční reklama na produkty Philips.

In: Gentleman: revue moderního muže, roč. 3, č. 11, 1926. s. 276.

8. Mužský oblek večer do společnosti, tzn. do divadla, na koncert a za zábavou. Muž

obléká smoking a přes něj černý svrchník s tmavým kloboukem.(vpravo nahoře)

Frak se obléká na ples a k slavnostním příležitostem večerním.(vpravo dole)

Pro odpolední návštěvy, čaje o páté a odpoledním společenským aktivitám muž

obléká jednořadový, tmavý oblek s tmavou vázankou. (vlevo uprostřed)

In: UCHALOVÁ, Eva: *Česká móda 1918-1939*. Praha 1996.

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Nevíte si rady
s problémy moderního života?

Odebírejte revui »GENTLEMAN«, která věcně a zajímavě projednává aktuální otázky doby, pěstuje kulturu srdce i ducha, umění, sport, společnost a její mrav, techniku drobné praxe atd.

Objednejte u svého knihkupce neb v administraci revue »GENTLEMAN« Praha XII. 1249.

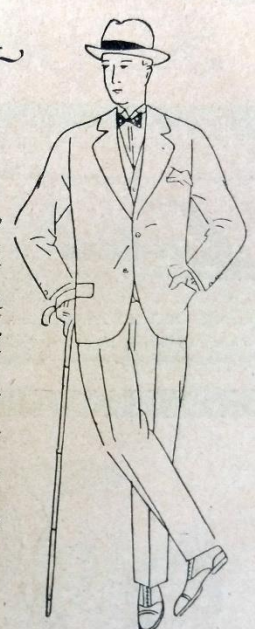

1.

*Nevědomost,
hříchu
nečiní,*
ale nevyplácí se,
zvláště, jde-li
Vám o látku na
Váš nový jarní
oblek. Jste-li na
rozpacích, co zvoliti, přijďte se poradit do pánského salonu firmy

FR. KLAPUCH

Praha II., Karlovo 18 - On parle français - Tel. 421 63

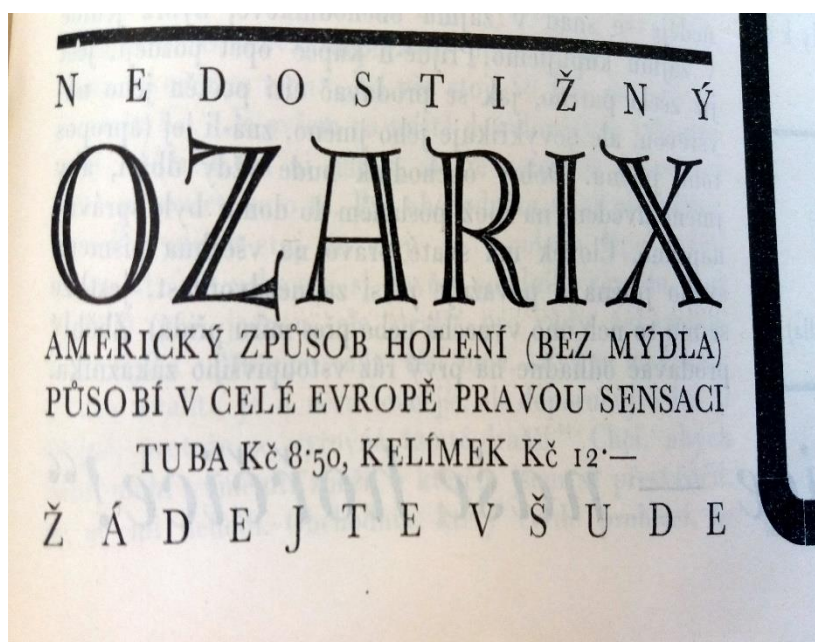

2.

3.

4.

5.

POHLAVNÍ SLABOST
sexuální neurasthenie,
stavy vyčerpání,
životní omrzlost,
ochablost sil,
*jakož i všechny ostatní nesnáze, které Vám zabra-
ňují, abyste byl pravým mužem, jsou objasněny ve
velkolepé knize napsané dle prof. Dra Beauplana*

BUJARÉ MUŽSTVÍ
*pojednávající o příčinách shora uvedených nepři-
rozených stavů, zároveň s návodem, jak a čím je
odstraniti. Tuto velmi cennou knihu*

OBDRŽÍTE ZDARMA
*v zalepené obálce, zároveň s podrobnými návody,
pouze přiložíte k objednávce Kč 5.— ve známkách
na úhradu poštovního a obalu. Žasílá výhradně fa*

FRANT. TREFNÝ
Praha II., Národní tř. 38/114

6.

Gentlemen

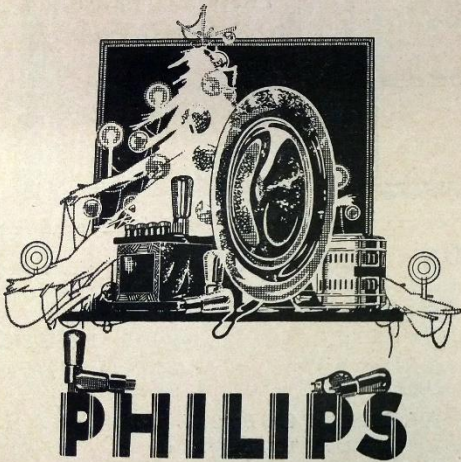
Suzanne
Lenglenová,
světový mistr
v tenisu, zvítězila
s míči Dunlop
proti
Heleně Wills'ové
v sensačním matchi
na Carltonových
tennisových hřištích
v Cannes 16. II. 1926

**Míče
Dunlop**
obdržíte ve všech
sportovních závodech
nebo v hlavním skladu
fmy J. O. Jech,
Praha II.,
ul. Karoliny Světlé 8

121

7.

KRÁSNÉ VÁNOČNÍ DÁRKY

Reproduktor
jedinečný tvarem, zvukovým rozsahem a čistotou tónů

Anodový přístroj
k připojení na světelnou síť nahrazuje dokonale anodovou baterii

Usměrňovač
nabíjí samočinně akumulátor v bytě

PHILIPS

8.

10 Pán a dáma
na podzim 1931

VEČER do společnosti, do divadla, koncertů a veškeré společnosti, dáma má večerní šaty, které se nosí s dlouhými rukávy a malým výšivkem, dlouhým kloboukem. Pán smoking nebo se šerem svestou, k němu měkký klobouk tmavý. Dáma má přes malý večerní šaty dlouhý plátěný šat.

NA PLES a k slavnostním příležitostem večerní muž má smoking, dáma výšivku šatů kvalitní s výšivkou rukávy. Pán má přes šer svestou a k němu cylindr. Veškerá panská oděva vhodná odpovídajícího dáma: šatů se dlouhými rukávy, k němu cylindr a šatů z dlouhých rukávů, které se nosí s dlouhými rukávy.

ODPOLEDNE do společnosti, na dle, na příležitostech šatů a k malým příležitostem muž má smoking, dáma výšivku šatů kvalitní s výšivkou rukávy. Pán má přes šer svestou a k němu cylindr. Veškerá panská oděva vhodná odpovídajícího dáma: šatů se dlouhými rukávy, k němu cylindr a šatů z dlouhých rukávů, které se nosí s dlouhými rukávy.